॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अस्तादिरहिते श्रावणेप्रथमेसोमेशुभे
स्वस्तिवाचनपूर्वकं ग्राह्यं तत्रप्रातर्नद्यादौ दंतधावनपूर्वकं स्ना
हितं ईश्वरंषोडशोपचारैरर्चयेत् । इत्थंप्रतिसोमवारं ॥ आचम्य ॥
श्रीमन्महागणाधिपतयेनमः ॥ इष्टदेवताभ्योनमः ॥ कुलदेवताभ्योनम
नमः ॥ स्थानदेवताभ्योनमः ॥ वास्तुदेवताभ्योनमः ॥ आदित्यादिनवग्रह
एतत्कर्मप्रधानदेवताभ्योनमः ॥ सर्वेभ्योदेवेभ्योनमः सर्वेभ्योब्राह्मणेभ्यो नमः ॥
प्रारंभकार्यनिर्विघ्नमस्तु ॥ सुमुखश्चैकदन्तश्चकपिलोगजकर्णकः ॥ लम्बोदरश्चविकटो
विघ्ननाशोगणाधिपः ॥ धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षोभालचंद्रोगजाननः ॥ द्वादशैतानिनामानियः
पठेच्छृणुयादपि ॥ विद्यारम्भेविवाहेचप्रवेशेनिर्गमेतथा ॥ संग्रामेसंकटेचैवविघ्नस्तस्य
नजायते ॥ शुक्लांबरधरंदेवंशशिवर्णंचतुर्भुजम् ॥ प्रसन्नवदनंध्यायेत्सर्वविघ्नोपशांतये ॥
१ सर्वमंगलमांगल्येशिवेसर्वार्थसाधिके ॥ शरण्येत्र्यम्बकेगौरिनारायणिनमोस्तुते ॥ सर्वदा
सर्वकार्येषुनास्तितेषाममंगलम् ॥ येषांहृदिस्थोभगवान्मंगलायतनंहरिः ॥ तदेवलग्नंसुदिनंत-

षो.सो. देवताराबलंचन्द्रबलंतदेव ॥ विद्याबलंदैवबलंतदेवलक्ष्मीपतेतेंऽघ्रियुगंस्मरामि ॥लाभस्तेषां
॥१॥ जयस्तेषांकुतस्तेषांपराजयः॥ येषामिन्दीवरश्यामोहृदयस्थोजनार्दनः॥ विनायकंगुरुंभानुं-
ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ॥ सरस्वतींप्रणम्यादौसर्वकार्यार्थसिद्धये॥ अभीप्सितार्थसिद्ध्यर्थंपूजि-
तो यः सुरासुरैः॥सर्वविघ्नहरस्तस्मैगणाधिपतयेनमः सर्वेष्वारब्धकार्येषुत्रयस्त्रिभुवनेश्वराः
॥ देवादिशन्तुनः सिद्धिंब्रह्मेशानजनार्दनाः॥श्रीमद्भगवतोमहापुरुषस्य विष्णोराज्ञयाप्रव-
र्तमानस्य अद्यब्रह्मणो द्वितीयपरार्द्धेविष्णुपदेश्रीश्वेतवाराहकल्पेवैवस्वतमन्वन्तरे कलियुगे
प्रथमचरणेभरतवर्षे भरतखण्डे जम्बूद्वीपेदण्डकारण्येदेशे गोदावर्याः दक्षिणे ([illegible])
तीरेशालिवाहनशकेबौद्धावतारेरामक्षेत्रेअस्मिन्वर्तमानेअ० नामसं० अ[illegible]
ऋतौ अ० मासे अ० पक्षे अ० तिथौ अ० वासरे अ० दिवसनक्ष[illegible]
करणे अमु० स्थितेवर्तमानेचन्द्रे अ० स्थितेश्रीसूर्ये अमु० स्थिते[illegible]
यथायथंराशिस्थानास्थितेषुसत्सु एवंगुणविशेषणविशिष्टायांशु[illegible]
श्रुतिस्मृति (श्रीचेत्प्रणवविना) पुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं अस[illegible]

राणां द्विपदचतुष्पदसहितानां क्षेमस्थैर्याऽभयायुरारोग्यैश्वर्या
प्त्यर्थं समस्ताभ्युदयार्थं कुष्ठक्षयपूर्वक पुत्रपौत्रजयायुरारोग्यैश्व
हेश्वरप्रीत्यर्थं षोडश सोमवारव्रतं तदंगंयथामिलितोपचारद्रव्यैः
शोपचारैः पूजांकरिष्ये।। (स्त्रीकर्त्तृकर्मणि मम इह जन्मनिजन्मांतरेषुच
मनोवाञ्छितकामनासिद्ध्यर्थं उमामहेश्वरदे० पूजनमहंकरिष्ये।।) त
रिष्ये ।। कलशस्यमुखेविष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रितः ।। मूलेतत्रस्थितो ब्रह्मा ... मातृ-
गणाः स्मृताः।। कुक्षौतुसागराः सर्वेसप्तद्वीपावसुंधरा ।। ऋग्वेदोथयजुर्वेदः सामवेदो-
ह्यथर्वणः ।। अंगैश्चसहिताः सर्वे कलशंतुसमाश्रिताः ।। अत्र गायत्री सावित्री
शान्तिः पुष्टिकरी तथा ।। आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः ।। गंगे-
चयमुनेचैव गोदावरि सरस्वति ।। नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेस्मिन्संनिधिंकुरु ।।
अस्मिन्कलशेवरुणंसांगं सपरिवारं आवाहयामि ।। वरुणायनमः सर्वोपचारार्थे
गन्धाक्षतपुष्पंस० ।। अपवित्रःपवित्रोवासर्वावस्थांगतोपिवा ।। यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं

सबाह्याभ्यन्तरंशुचिः॥कलशोदकेनपूजाद्रव्याणिसंप्रोक्ष्यआत्मानंचप्रोक्षयेत् ॥ अथध्यानं
(ध्यानश्लोकान्पठेत्) ॥ ध्यायेन्नित्यंमहेशंरजतगिरिनिभंचारुचंद्रावतंसं रत्नाकल्पोज्व-
लांगंपरशुमृगवराभीतिहस्तंप्रसन्नं ॥ पद्मासीनंसमंतात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिंवसानं
विश्वाद्यंविश्ववंद्यंनिखिलभयहरंपंचवक्त्रंत्रिनेत्रं ॐनमःशिवाय आवाहनंकुर्यात् ॥ आगच्छ-
देवदेवेशतेजोराशेजगत्पते ॥ क्रियमाणांमयापूजांगृहाणसुरसत्तम ॥ उमामहेश्वरायनमः
आवाहनंसमर्प० ॥ नानारत्नसमायुक्तंकार्तस्वरविभूषितम् ॥ आसनंदेवदेवेशप्रीत्यर्थं
प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीउमामहेश्वरायनमः० आसनार्थेअक्षतान्स० ॥ [illegible]गृहाणदेवे
शसर्वक्षेमकरप्रभो ॥ भक्त्यासमर्पितंदेवलोकनाथनमोस्तुते ॥ श्रीउम[illegible]
नमस्तेदेवदेवेशनमस्तेधरणीधर ॥ नमस्तेजगदाधारअर्घ्यंनः प्रति[illegible]
ष्पाक्षतैर्युक्तंफलद्रव्यसमन्वितम् ॥ गृहाणतोयमर्घ्यार्थंपरमेश्वरवत्सल[illegible]
अर्घ्यं० ॥ कर्पूरवासिततंतोयंमन्दाकिन्याः समाहृतम् ॥ [illegible]
हिभक्तितः ॥ श्रीउमामहेश्वरायन० आचमनं० ॥ गंगासर[illegible]

|| स्नापितोसिमयादेवअतःशान्तिंकुरुष्वमे || श्रीउमाम० ४ पञ्चा-
मृतैः स्नपयिष्ये || कामधेनोः समुद्भूतंदेवर्षिपितृतृप्तिदम् ।पइति[illegible]ददा। [illegible]स्नानार्थं
प्रतिगृह्यताम् || श्रीउमाम० पयः स्नानंस० || पयः स्नाना[illegible] [illegible]शुद्धोदक[illegible]नंस० ||
सकलपूजार्थे अक्षतान्स० || चन्द्रमण्डलसंकाशं सर्वदेवप्रियंदधि[illegible]। स्नानार्थंतेमयादत्तं
प्रीत्यर्थंप्रतिगृह्यताम् || श्रीउमाम० दधिस्नानंस० अनन्तरंशुद्धोद० सकलपू० अ० ||
आज्यंसुराणामाहारआज्यंयज्ञेप्रतिष्ठितम् || आज्यंपवित्रंपरमंस्नानार्थंप्रतिगृह्यताम् ||
श्रीउमाम० घृतस्ना० घृतस्नाना० सकलपू०अ०|| सर्वौषधिसमुत्पन्नंपीयूषसदृशंमधु ||
स्नानार्थंते प्रयच्छामिगृह्यतांपरमेश्वर || श्रीउमाम० मधुस्नानंस० शुद्धोदक० सक० ||
इक्षुदण्डसमुद्भूतं दिव्यशर्कयाहरिम् || स्नापयामिमहाभक्त्याप्रीतोभवसुरेश्वर ||
श्रीउमाम० शर्करास्नानं० शर्करास्नानानन्तरंशु० सक० || कर्पूरैलासमायुक्तंसुगन्ध-
द्रव्यसंयुतम् || गन्धोदकेनस्नपनं स्नानार्थंप्रतिगृह्यताम्||श्रीउमाम० गन्धोदकस्नानंस०
शुद्धोदकस्नानंस० श्रीउमाम० वस्त्रोपवस्त्रार्थेअक्षतान्स० विलेपनार्थेचंदनं० ||

अलंकारार्थेअक्षतान्० ॥ पूजार्थेपुष्पंस० धूपं० ॥ दीपं० नैवेद्यार्थेयथांशतः पञ्चामृत-
नैवेद्यं० ॥ प्राणायनमः ॥ अपानाय० व्या० उ० स० ब्रह्म० ॥ मध्येपानीयंस० ॥
उत्तरापोशनंस० ॥ हस्तप्रक्षालनंस० ॥ मुखप्रक्षालनं० ॥ करोद्वर्तनार्थेचंदनं० ॥
मुखवासार्थेपूगफलताम्बूलं० सुवर्णपुष्पदक्षिणां० ॥ मन्त्रपुष्पं० नमस्क० ॥ अनेनपू-
र्वाराधनेनउमामहेश्वरदेवताःप्रीयं० ॥ उत्तरे निर्माल्यंविसृज्य ॥ महाभिषेकः ॥ महिम्नः
पारंतेपरमविदुषोयद्यसदृशी स्तुतिर्ब्रह्मादीनामपितदवसन्नास्त्वयिगिरः ॥ अथावाच्यः
सर्वः स्वमतिपरिणामावधिगृणन् ममाप्येषःस्तोत्रेहरनिरपवादःपरिकरः ॥ १ ॥ अतीतः
पंथानंतवचमहिमावाङ्मनसयोरतद्व्यावृत्यायंचकितमभिधत्तेश्रुतिरपि॥सकस्यस्तोतव्यः
कतिविधगुणःकस्यविषयः पदेत्वर्वाचीनेपततिनमनःकस्यनवचः ॥२॥ मधुस्फीतावाचः
परमममृतंनिर्मितवतस्तवब्रह्मन्किंवागपिसुरगुरोर्विस्मयपदं ॥ यत्[illegible] ममत्वेतांव[illegible]णींगुणक-
थनपुण्येनभवतःपुनामीत्यर्थेस्मिन्पुरमथनबुद्धिर्व्यवसिता ॥[illegible]॥ तवै[illegible]तज्जगदुद ॥३॥
यरक्षाप्रलयकृत् त्रयीवस्तुव्यस्तंतिसृषुगुणभिन्नासुतनुषु[illegible]ना[illegible]रदरमणी

यामरमणीं विहंतुंव्याक्रोशींविदधतइहैकेजडधियः ॥ ४ ॥ [illegible] किंकायः सखलुकिमुपायस्त्रिभुवनं किमाधारोधातासृजतिकिमुपादानइतिच ॥ अ[illegible]श्वर्येत्वय्य-
नवसरदुस्थोहतधियः कुतर्कोंयंकांश्चिन्मुखरयतिमोहायजगतः ॥ ५ ॥ श्रीउमाम०
महाभिषेकस्नानंसमर्प० ॥ स्नानानंतरमाचमनीयंस० ॥ सर्वभूषाधिके सौम्ये लोक-
लज्जानिवारणे ॥ मयोपपादितेतुभ्यंवाससीप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीउमामहेश्वरायनमः वस्त्रयुग्मं
समर्पयामि ॥ देवदेवनमस्तेस्तुत्राहिमांभवसागरात् ॥ ब्रह्मसूत्रंसोत्तरीयंगृहाणपुरुषोत्तम
॥ श्रीउमाम० यज्ञोपवीतं० ॥ श्रीखण्डंचन्दनंदिव्यंगन्धाढ्यंसुमनोहरम् ॥ विलेपनं
सुरश्रेष्ठचन्दनंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीउमाम० चन्दनंस० ॥ अक्षतास्तण्डुलाःशुभ्राः कुंकुमे-
नविराजिताः ॥ मयानिवेदिताभक्त्यागृहाणपरमेश्वर ॥ श्रीउमाय० अक्षतान्० हरिद्रास-
र्ववर्णाभासर्वसौभाग्यदायिनी ॥ सर्वालंकारमुख्याहिदेवित्वंप्रतिगृह्यताम् श्रीउमाम०
हरिद्रां० ॥ हरिद्राचूर्णसंयुक्तकुंकुमंकामदायकम् ॥ सर्वालंकरणंदिव्यंदेवित्वंप्रतिगृह्यताम्
श्रीउमाम० कुंकुमं० ॥ कज्जलंकामिकंरम्यंकामनाकामसंभवम् ॥ नेत्रयोर्भूषणार्थाय

कज्जलंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीउमाम० कज्जलं० ॥ उदितारुणसंकाशं जपाकुसुमसन्निभम्॥
॥४॥ सीमन्तभूषणार्थाय सिन्दूरंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीउमाम० सिन्दूरंस० ॥ मांगल्यतन्तुम-
णिभिर्मुक्ताफलविराजितम्॥ कंठस्थभूषणार्थायप्रीत्यर्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीउमाम० कंठ-
सूत्रं० ॥ काचस्यनिर्मितंदिव्यंकंकणंचसुरेश्वरि ॥ हस्तालंकरणार्थाय कंकणंप्रतिगृह्य-
ताम् ॥ श्रीउमाम० कंकणंस० ॥ अलंकारान्मयादेवसुवर्णेनविनिर्मितान् ॥ प्रीत्यर्थं
तवदेवेशभूषणंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीउमाम० भूषणानिस० नानाभरणशोभाढ्यं नाना-
रत्नोपशोभितम् ॥ अर्पितंचमयादेवतालपत्रंप्रगृह्यताम् ॥ श्रीउमा० तालपत्रं० ज्यो-
त्स्नापतेनमस्तुभ्यंनमस्तेविश्वरूपिणे ॥ नानापरिमलद्रव्यं गृहाणपरमेश्वर ॥ श्रीउमा-
म० परिमलद्रव्यं० माल्यादीनिसुगंधीनिमालत्यादीनिवैप्रभो ॥ मयार्पितानिपूजार्थं
पुष्पाणिप्रतिगृह्यतां ॥ सेवन्तिकाबकुलचम्पकपाटलाब्जैः पुन्नागजातिकरवीररसालपुष्पैः
॥बिल्वप्रवालतुलसीदलमालिकाभिस्त्वां पूजयामिजगदीश्वरमेप्रसीद॥श्रीउ[illegible]०॥ पुष्पा- ॥४॥
णिसम० अथांगपूजा नामपूजा पत्रपूजा पुष्पपूजा ॥ केश[illegible] [illegible]नामभिः

पुष्पतुलसीपू० त्रिदलंत्रिगुणाकारांत्रिनेत्रंचत्र्यायुधं ॥ त्रिजन्मपापसंहारमेकबिल्वंशिवार्पणम् ॥ बिल्वदलंसं० ॥ वनस्पतिरसोद्भूतोगन्धाढ्योगन्धउत्तमः ॥ आघ्रेयःसर्वदेवानांधूपोऽयंप्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीउमाम० धूपं ॥ साज्यंचवर्तिसंयुक्तं वन्हिनायोजितंमया ॥ दीपंगृहाणदेवेशत्रैलोक्यतिमिरापह ॥ भक्त्यादीपंप्रयच्छामिदेवायपरमात्मने ॥ त्राहिमांनिरयाद्घोराद्दीपोयं प्रतिगृह्यताम् ॥ उमाम० दीपं० नैवेद्ये विशेषः ॥ प्रस्थपादप्रमाणक गोधूमपिष्टस्यरोटकं चूर्णीकृत्य तच्चूर्णं घृतगुडमिश्रं विधाय तस्य समभागेन त्रीन्लड्डून्-कृत्वा एकंनैवेद्यार्थं ईश्वरायसमर्प्य ॥ एकंधेनवे दत्वा एकः स्वयंभक्ष्यः इति प्रतिसोमं चरेत् प्रस्थपादप्रमाणं प्रतिसोमंविवर्धयेत् ॥ स्वभक्ष्यलड्डुकस्य वृद्धौसत्यां भुक्त्वावशिष्ट स्वकुटुंबादिभ्यः समर्पयेत् ॥ तद्दिनेएवरात्रौपूजानंतरं कथां श्रुत्वा ब्राह्मणेन सहपारणं कुर्यात् ॥ ब्राह्मणाय तं लड्डुकं अन्यच्चतुर्विधमन्नं समर्पयेत् ॥ नैवेद्यंगृह्यतां देव भक्तिंमेह्यचलांकुरु ॥ ईप्सितंमेवरंदेहिपरत्रचपरांगतिम् ॥ शर्कराखण्डखाद्यानिदधिक्षीरघृतानिच ॥ आहारंभक्ष्यभोज्यंचनैवेद्यंप्रतिगृह्यताम् ॥ उमाम० यथांशतःअमुकनैवेद्यं समर्पं० ॥ प्राणाय० अपानाय० व्यानाय० उदानाय० समानाय० ब्रह्मणेनमःनैवेद्यं०

 मध्येपानीयंस० ॥ उत्तरापोशनं० ॥ हस्तप्रक्षालनं० ॥ करोद्वर्तनार्थेचन्दनं० ॥
 पूगीफलं महद्दिव्यं नागवल्लयादलैर्युतम् ॥ कर्पूरैलासमायुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीउमाम० ॥ मुखवासार्थे पूगफलताम्बू० ॥ इदं फलं मयादेव स्थापितंपुरतस्तव ॥
तेनमेसफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि ॥ फलेनफलितंसर्वंत्रैलोक्यंसचराचरं ॥ तस्मा-
त्फलप्रदानेनसफलाश्चमनोरथाः ॥ उमाम० नारिकेलफलं० ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजं
विभावसोः ॥ अनन्तपुण्यफलदमतःशान्तिंप्रयच्छमे ॥ श्रीउमाम० सुवर्णपुष्पदक्षिणां०
॥ चन्द्रादित्यौचधरणीविद्युदग्निस्तथैवच ॥ त्वमेवसर्वज्योतींषि आर्तिक्यंप्रतिगृह्यताम्
॥ श्रीउमाम० महानीरांजनदीपं० कर्पूरपूरेणमनोहरेणसुवर्णपात्रोदरसंस्थितेन ॥
प्रदीप्तभासासहसंगतेननीराजनंतेजगदीशकुर्वे ॥ श्रीउमाम० ॥ कर्पूरार्तिक्यदीपं० ॥
यानिकानिचपापानिजन्मान्तरकृतानिच ॥ तानितानिविनश्यन्तिप्रदक्षिणपदेपदे ॥
अन्यथाशरणंनास्ति त्वमेवशरणंमम॥तस्मात्कारुण्यभावेनरक्षरक्षपरमेश्वर ॥ श्रीउमाम०
प्रदक्षिणांस० ॥ उरसाशिरसादृष्ट्यामनसावचसातथा ॥ पद्भ्यांकराभ्यांजानुभ्यांप्रणा-
मोष्टांगउच्यते॥नमः सर्वहितार्थायजगदाधारहेतवे ॥ साष्टाङ्गोयंप्रणामस्तेप्रयत्नेनमया-

कृतः॥उमाम० नमस्कारान् स०छत्रंस०चामरंस०गीतंस०नृत्यंस० वाद्यंस०आंदोलिकंस०
॥ समस्तराजोपचारार्थेअक्षतान्स० ॥ करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वाश्रवणनयनजं
वामानसंवापराधम् ॥ विहितमविहितंवासर्वमेतत्क्षमस्वजयजयकरुणाब्धेश्रीमहादेवशंभो
॥ श्रीउमाम० मन्त्रपुष्पं०॥ आवाहनंनजानामिनजानामितवार्चनं ॥ विसर्जनंनजाना-
मिक्षम्यतांपरमेश्वर ॥ अपराधसहस्राणिक्रियन्तेऽहर्निशंमया ॥ दासोयमितिमांमत्वाक्ष-
मस्वपरमेश्वर ॥ गतंपापंगतं दुःखंगतंदारिद्र्यमेवच ॥ आगतासुखसंपत्तिःपुण्यांश्चत
वदर्शनात् ॥ रूपंदेहिजयंदेहियशोदेहिद्विषोजहि ॥ पुत्रान्देहिधनंदेहिसर्वान्कामांश्चदेहिमे
॥ उमाम० प्रार्थनां० ॥ यस्यस्मृत्याचनामोक्त्यातपः पूजाक्रियादिषु ॥ न्यूनंसंपूर्णतां
यातुसद्योवंदेतमच्युतं ॥ मंत्रहीनंक्रियाहीनंभक्तिहीनंसुरेश्वर ॥ यत्कृतंतुमयादेवपरिपूर्णं
तदस्तुमे ॥ अनेनयथामिलितोपचारद्रव्यैः कृतपूजनेनश्रीउमामहेश्वरदेवताःप्रीयन्ताम्
॥ ॥ अद्येत्यादिपूर्वोच्चरितएवंगुण० विशिष्टायांपुण्यतिथौममआत्मनः श्रुतिस्मृति
पुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं श्रीउमामहेश्वरप्रीत्यर्थंब्राह्मणायवायनदानंकरिष्ये ॥ तथाब्राह्मण-

पूजनंचकरिष्ये ॥ महाविष्णुस्वरूपिणेब्राह्मणायइदमासनम् ॥ स्वासनम् ॥ तवपादोद-
केतीर्थंमुखेवेदाःप्रतिष्ठिताः ॥ पाद्यंगृहाणविप्राग्र्यभूमिदेवनमोस्तुते ॥ विष्णुस्वरूपि
णेब्राह्मणायइदंपाद्यम् ॥ सुपाद्यम् ॥ भूमिदेवाग्रजन्मासित्वंविप्रपुरुषोत्तम ॥
प्रत्यक्षोयज्ञपुरुषअर्घोयंप्रतिगृह्यताम् ॥ एषवोऽर्घःअस्त्वर्घः ॥ इदमाचमनीयम् ॥
अस्त्वाचमनीयं ॥ गन्धाःपान्तु सौमङ्गल्यंचास्तु ॥ अक्षताः पान्तु आयुष्यमस्तु
पुष्पाणिपान्तु सौश्रियमस्तु ताम्बूलंपातु ऐश्वर्यं० ॥ दक्षिणाः पान्तु ॥ बहुदेयंचास्तु ॥
नमोस्त्वनंतायसहस्रमूर्तयेसहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे ॥ सहस्रनाम्नेपुरुषायशाश्वते सहस्र-
कोटियुगधारिणेनमः ॥ सकलाराधनैः स्वर्चितमस्तु॥अस्तुस्वर्चितम् ॥ वायनदेवताभ्यो०
॥ सकलपूजार्थे गंधाक्षतपुष्पं सौभाग्यद्रव्यंस० ॥ विप्राय वेदविदुषे श्रोत्रियाय कुटुम्बिने
॥ नरकोत्तारणार्थाय अच्युतःप्रीयतामिति॥उपायनमिदंतुभ्यंव्रतसम्पूर्तिहेतवे ॥ वायनं
द्विजवर्याय सहिरण्यं ददाम्यहम्॥इदंअमुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे॥प्रतिगृह्यतां
॥प्रतिगृह्णामि॥अनेनवायनदानेन उमामहेश्वरदेवताःप्रीयन्ताम्॥उमामहेश्वरार्पणमस्तु॥

शौनकादि ह्मणतातः— हे सूता, तुझ्याकडून आह्मीं अनेक व्रतें श्रवण केलीं आहेत, आतां पुनः आणखी एखादें संकटनाशक व्रत असल्यास तें आह्मांस कथन करावें ॥ १ ॥ सूत ह्मणतातः— पूर्वी चंद्रवंशामध्यें शंकर नामक एक विदर्भ देशचा राजा होऊन गेला. तो धार्मिक असून गरीबांचा कन-

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ शौनक उवाच ॥ ॥ सूत त्वया श्राविताानि व्रतानि विविधानिच ॥ पुनः संकटनाशं यत्तद्व्रतं कथयस्व नः ॥ १ ॥ सूतउवाच ॥ पुराविदर्भदेशेऽठ राजाभूच्चंद्रवंशजः ॥ नाम्नाशंकरसंज्ञश्च धार्मिको दीनवत्सलः ॥ २ ॥ शिवपूजारतः शश्वत्ख्यातः स्वयशसा भुवि ॥ तस्यामरावतीनाम नगर्यां निकटे द्विजाः ॥ ३ ॥ महापुण्या सर्वपापनाशिनी सुरसानदी ॥तत्ती- रेत्यंतरमणेशिवालयमलौकिकं ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

वाळू होता, ॥ २ ॥ निरंतर शिवपूजनामध्यें रत असून आपल्या यशानें पृथ्वीवर सर्वत्र प्रसिद्ध
२ होता. त्याच्या राजधानीचें नांव अमरावतीनगरी तिच्या नजीकच सुरसानामकनदी असून ती महापुण्यदायक व सर्वपापांचा नाश करणारी होती. तिच्या तीरावर लोकोत्तर असें अत्यंत रमणीय शिवालय

षो.सो. होतें. ॥ ३ ॥ ४ ॥ तेथें कोणी देवल नांवाचा पुजारी होता. त्याच्या केवळ भाग्योदयानेंच कैला- क.सा.
साहून प्रत्यक्ष भगवान् शंकर पार्वतीसह येऊन त्याच्या सन्निध बसून त्याच्याकडून षोडशोपचार
७ पूजेचा स्वीकार करिते झाले. ॥ ५ ॥ ६ ॥ पूजा झाल्यावर शंकराचे मनांत द्यूत क्रीडा करावी असें

तत्रासीत्पूजकः कश्चिद्देवलो नाम नामतः॥तस्य भाग्योदयेनैव भगवान् शंकरः स्वयं ॥ ५ ॥ कैलासादागतस्तस्य सन्निधिं शिवया सह ॥ षोडशैरुपचारैश्च पूजितो देवलेन सः ॥६ ॥ द्यूतक्रीडासक्तमना लक्षीकृत्य तु देवलं ॥ स्वप्रियां हिमवत्कन्यां प्रोवाच मधुरं तदा ॥ ७ ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ प्रिये त्वमस्मिन्समये हृदयानंदकारकं ॥ द्यूतक्रीडनकमिदं मया सार्धं समाचर ॥ ८ ॥ क्रीडायामुभयोः साक्षी देवलो वर्ततेऽधुना ॥ वदिष्यति प्रिये सत्यं जितं वा न जितं किल ॥ ९ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

फार येऊन ते देवलाकडे पहात पहात आपल्या प्रिय पत्नीला, पार्वतीला मधुर भाषेनें बोलले; ॥७॥
श्रीमहादेव ह्मणतात, प्रिये, पार्वती, या समयीं तूं मजबरोबर अंतःकरणाला संतोष देणारें असें द्यूत ७
खेळ. ॥ ८ ॥ आपल्या या क्रीडेला या वेळीं हा देवल साक्षी राहून जिंकलों किंवा हरलों हे सत्यपणें

सांगेल ॥ ९ ॥ सूत ह्मणतात, हे ऋषीहो, अमृतोपम असें तें महादेवाचें भाषण श्रवण करून "बरें आहे" ह्मणून पार्वती आपल्या पतीसहवर्तमान द्यूत खेळली. ॥ १० ॥ एकमेकावर जय मिळवावा या इर्षेनें तीं उभयतां खेळत असतां प्रथम पार्वतीनें डाव जिंकला. ॥ ११ ॥ त्या वेळीं

सूत उवाच ॥ ॥ इत्थं देवस्य तद्वाक्यं सुधातुल्यं निशम्य सा ॥ तथेत्युक्त्वा द्यूतकेलिं चक्रे पत्या सह द्विजाः ॥ १० ॥ परस्परजयेछातश्चोभयोः क्रीडतोः सतोः ॥ जितः शंभुर्लोकनाथः पार्वत्या प्रथमं तदा ॥११॥ पश्यंती स्वपतिं प्रेम्णा कैतवेन स्वचक्षुषा ॥ उवाच पूजकं देवी जितं केन वदस्व तत् ॥१२॥ देवल उवाच॥ ॥ मच्चित्तमस्यां क्रीडायां विद्यते नैव पार्वति ॥ तस्मादहं नजानामि जितं केनेतिचांबिके ॥ १३ ॥ पुनः क्रीडस्व देवि त्वमप्रमत्तो भवाम्यहं ॥ यथार्थं संवदिष्यामि जितं केनेति मंगले ॥ १४ ॥ ॥ ॥ ॥

आपल्या पतीकडे प्रेमानें पहात पहात "डाव कोणाचा झाला?" असें पार्वतीनें देवलाला विचारिलें. ॥१२॥ तेव्हां देवल ह्मणाला, "हे पार्वतीदेवी क्रीडेकडे माझें लक्ष नसल्यानें कोणाचा डाव झाला हें, मला माहीत नाहीं.॥१३॥ तरी देवी अंबिके, आपण पुनः खेळावें यावेळीं मी दुर्लक्ष करणार नाहीं. हे

मंगले, कोणी जिंकिले हें मी यथार्थ बोलेन. ॥ १४ ॥ पार्वती बरें म्हणून पुनः उत्तमप्रकारें खेळूं लागली व दुसऱ्या खेपेला आपल्या पतीवर डाव करून देवलाला म्हणाली, ॥ १५ ॥ पक्षपात
८ सोडून या वेळीं शिवापुढें सत्य बोल. कोणाही सत्यवाद्याला अमंगल प्राप्त होत नाहीं. ॥ १६ ॥

तथेत्युक्त्वा पुनश्चक्रे द्यूतक्रीडामनुत्तमां ॥ द्वितीयेनापि स्वपतिं जित्वा पूजकमब्रवीत् ॥ १५ ॥ पक्षपातं परित्यज्य तथ्यं वद शिवाग्रतः ॥ तथ्यवादी नरः कोपि न संप्राप्नोत्यमंगलं ॥ १६ ॥ एवं श्रुत्वापि तां देवीमुवाच पूजको मृषा ॥ जिता त्वं शंभुना देवि सत्यं सत्यं न संशयः ॥१७॥ अनृतं तद्वचः श्रुत्वा देवी कोपसमन्विता ॥ शशाप देवलं तस्य दैवेन प्रेरिता तदा ॥ १८ ॥ दुष्टाधम फलं भुंक्ष्वानृतवाचोऽनृतप्रिय॥कुष्ठीभूत्वा सुदुर्बुद्धे देवल त्वं चरिष्यासि १९

देवीपार्वतीचें हें भाषण ऐकूनही देवल खोटें बोलला कीं, हे देवी, तुझ्यावर शंकरानें डाव केला, हें
सत्य आहे, यांत मुळींच संदेह नाहीं, ॥ १७ ॥ हें त्याचें असत्य भाषण श्रवण करून क्रोधाविष्ट ८
झालेली देवी पार्वती, त्याच्या दुर्दैवानें प्रेरित होत्साती त्याला शाप वचन बोलली, ॥ १८ ॥ हे दुष्टा

असत्याचा चाड असणाऱ्या अधमा, आपल्या खोट्या भाषणाचें फळ भोग. हे दुष्टबुद्धे देवला, तुझ्या सर्वांगावर कोड येऊन तूं भटकशील. ॥ १९ ॥ अशाप्रकारें त्याला शापून पतीसहवर्तमान देवी पार्वती कैलासाप्रत गमन करिती झाली. इकडे तो देवल कुष्ठरोगी होऊन त्या नदीचे काठीं भटकत असतां कांहीं दिवसांनीं त्याचे स्नेही शुकमुनी त्याच्या पुण्याच्या प्रभावानें त्याच्या दृष्टीस

शापं दत्वा तु सा देवी पत्यासाकं गिरिं गता॥कुष्ठीभूत्वा देवलोपि व्यचरत्सस-
रित्तटे ॥ २० ॥ कतिचिद्दिवसैस्तत्र सुहृत्तस्य शुको मुनिः ॥ देवलं द्रष्टुमा
यातस्तस्य पुण्यप्रभावतः ॥ २१ ॥ पूजकः सुहृदापृष्टः शुकाय मुनये तदा ॥
कथयामास तत्सर्वं कुष्ठकारणमादितः॥ २२ ॥ समाकर्ण्य वचस्तस्य मुनिश्रेष्ठो
ब्रवीच्छुकः॥ तमुपायं वदिष्येहं येन कुष्ठनिवारणं ॥ २३ ॥ ॥ ॥

पडले. ॥ २० ॥ २१॥ शुकांनीं विचारल्यावरून त्यांना देवलानें कुष्ठरोगी होण्याचें इत्थंभूत कारण कथन केलें ॥ २२ ॥ तें श्रवण करून मुनिश्रेष्ठ शुकाचार्य त्याला ह्मणाले, कुष्ठ निवारणाचा मी तुला उपाय सांगतों ॥ २३ ॥ तूं श्रीशंकरप्रीत्यर्थ भक्तीपूर्वक व मनोभावानें सोळासोमवार कर.

त्याचा विधी हे देवला श्रवण कर ॥ २४ ॥ हे मित्रा अस्तादिरहित अशा श्रावणाच्या प्रथम शुभ सोमवारीं स्वस्तिवाचन करून या व्रताचें ग्रहण करावें ॥ २५ ॥ प्रातःकाळीं दंतधावन करून नदी-
९ मध्यें स्नान करावें, आणि प्रदोषकाळीं देवीपार्वतीसहित श्रीशंकराचें षोडशोपचार पूजन करावें. हे

सोमवारास्त्वया कार्याः षोडशप्रमथाधिपे ॥ मनो निधाय सद्भक्त्या तद्विधिं शृणु देवल ॥ २४ ॥ श्रावणेस्तादिरहिते सोमे प्रथमके शुभे ॥ ग्राह्यं व्रतमिदं मित्र स्वस्तिवाचनपूर्वकं ॥ २५ ॥ प्रातः सरित्तटे स्नायाद्दंतधावनपूर्वकं ॥ व्रती प्रदोषसमये द्व्यष्टचारूपचारकैः ॥ २६ ॥ अर्चयेदीश्वरं सम्यगुमया सहितं विभुं ॥ नैवेद्यप्रक्रियां वक्ष्ये शृणु मित्र शिरोमणे ॥ २७ ॥ गोधूमपिष्टं विमलं प्रस्थपादप्रमाणकं॥ग्राह्यं तद्रोटकः कार्यश्चूर्णीकृत्यच तं पुनः॥२८॥तच्चूर्णं घृतसंमिश्रं गुडमिश्रं विधायच॥ त्रीॅल्लड्डूनसमभागेन कृत्वा त्रिषु समर्पयेत् ॥२९॥

मित्रश्रेष्ठा, नैवेद्य कसा असावा तें सांगतों श्रवण कर ॥२६ ॥२७ ॥ पावशेर कणीक घेऊन त्याचा ९
रोट करून तो पुनः चुरावा ॥२८॥ आणि त्यांत तूप व गूळ मिसळून एकसारखे तीन लाडू तयार

करावे, व ते तिघांनां समर्पण करावेत ॥ २९ ॥ एक शिवार्पण करावा, दुसरा धेनूला घालावा व तिसरा स्वतः व्रती मनुष्यानें भक्षण करावा असें प्रत्येक सोमवारीं करावे ॥ ३० ॥ प्रत्येक सोमवारीं एक एक पावशेर प्रमाण वाढवीत जावें. अशाप्रकारें सतराव्या सोमवारीं सव्वा चार शेर कणीक

एकं समर्पयेद्देवमेकं धेनुं समर्पयेत्॥व्रतिनैकः स्वयं भक्ष्यः प्रतिसोमं चरेदिदं ३०
प्रस्थपादप्रमाणं तत्प्रतिसोमं विवर्धयेत् ॥ सपादं तच्चतुःप्रस्थं सोमे सप्तदशे
भवेत् ॥ ३१ ॥ विवृद्धौ स्वविभागस्य स्वकीयेभ्यः समर्पयेत् ॥ उद्यापनंतु
चरमे सोमे कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ ३२ ॥ देवतास्थापनं रात्रौ कृत्वा जागरपूर्वकं ॥
मूलमंत्रेण जुहुयादाज्येन विधिवद्व्रती ॥ ३३ ॥ अष्टोत्तरशतं संख्या प्रोक्ता
तत्र महर्षिभिः ॥ षोडशब्राह्मणा भोज्याश्चैकं दंपत्यमेवच ॥ ३४ ॥ ॥

होतें॥ ३१॥ आपला वांटलेला भाग बंधुवर्गामध्यें वांटून द्यावा. शेवटच्या सोमवारीं यथाशक्ति उद्यापन करावें ॥ ३२ ॥ त्याचा विधी असाः– ॥ रात्रीं जागरण करून देवता स्थापन करावी. नंतर विधिपूर्वक तुपाचें हवन करावें ॥३३॥ महर्षींनीं ही संख्या १०८ सांगितली आहे. सोळा ब्राह्मण व एक

दंपत्य यांना भोजन घालावें ॥ ३४ ॥ व्रतसिद्धीकारितां ब्राह्मणानां दक्षिणा देऊन संतुष्ट करावें. सवत्स धेनु दक्षिणापूर्वक दान कराव्या ॥ ३५ ॥ असें व्रत केलें असतां तूं कुष्ठहीन होशील. यासंबंधीं मी तुला अति प्राचीन अशी शुभ कथा सांगतों ॥ ३६ ॥ ती ऐकिली असतां सर्व दुःखापा-

ब्राह्मणान्दक्षिणां दत्वा तोषयेद्व्रतसिद्धये ॥ दद्यादशक्तौ धेनुं च सवत्सां च सदक्षिणां ॥ ३५ ॥ एवं व्रते कृते त्वंतु श्वित्रहीनो भविष्यसि ॥ अत्र ते कथयिष्यामि कथां पौराणिकीं शुभां ॥ ३६ ॥ यां श्रुत्वा सर्वदुःखेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः ॥ पुरा वाराणसीक्षेत्रे राजाभूद्धर्मनामकः ॥ ३७ ॥ शैवदीक्षासुनिष्णातो भूतिरुद्राक्षभूषणः ॥ त्रिकालमर्चयामास विश्वेश्वरमतंद्रितः ॥ ३८ ॥ जयविश्वेश काशीश मृत्युंजय पिनाकधृक् ॥ विश्वगंगाधरोमेश नामानीति स्वयं गृणन् ॥ अपरान्ग्राहयामास ग्रामस्थान्स्वजनैः सह ॥ ३९ ॥ ॥

सून मुक्त होशील यांत संशय नाहीं. पूर्वी वाराणसी क्षेत्राचे ठायीं धर्मनामक राजा होऊन गेला॥ ३७॥ त्यानें शैव दीक्षा घेतली असून तीमध्यें तो अतिशय निष्णात असे. विभूति चर्चन करून व रुद्राक्ष भूषणें धारण करून मनोभावानें विश्वेश्वराचें त्रिकालपूजन करीत असे ॥ ३८ ॥ जयविश्वेश्वर, जय

काशीनाथ, जय मृत्युंजय, जय पिनाकपाणे, जय विश्व, जय गंगाधर, जय पार्वतीपते असा नामघोष स्वतः करी व आपल्या स्वजनासहवर्तमान नगरवासी जनानांही करण्यास लावी. ॥ ३९ ॥ त्या जितेंद्रियानें एकदां पुत्रकामेच्छेनें अंतःकरणांत शिवाचें ध्यान करून सोळासोमवारव्रताचें आचरण केलें ॥ ४० ॥ सतराव्या सोमवारीं राजा धर्म आपल्या पट्टराणीला ह्मणाला, "प्रिये, लाडू घेऊन

स एकदा षोडशसोमवारव्रतं चकार प्रमथाधिपस्य ॥ तुष्ट्यैव पुत्राय जितेंद्रि-
यश्च सदाशिवं चेतसि धारयन् सन् ॥४०॥ धर्मः सप्तदशे सोमे प्रोवाच महिषीं
स्वकां ॥ प्रिये लड्डूकान् संगृह्य गच्छ विश्वेश्वरालयं ॥ ४१ ॥ यथोक्तेन विभागेन
देवादिभ्यः समर्पय ॥ इतिनाथवचः श्रुत्वा राजपत्नी विलासिनी ॥ ४२ ॥
तथेत्युक्त्वा नैवचक्रे प्रमत्ता श्रीमदेन सा॥तेनैव व्रतभंगेन राज्ञःश्रीस्तुक्षयं गता४३

विश्वेश्वराचें मंदिरांत जा ॥ ४१ ॥ व यथोक्त विभाग देवादिकानां समर्पण कर" हें पतिवचन ऐकून ती विलासिनी राजपत्नी बरें ह्मणून संपत्तीचे मदानें उन्मत्त झाली असल्यानें तसें न करितां स्वस्थ राहिली. यामुळें व्रतभंग होऊन राजाची संपत्ती ऱ्हास पावली.॥४२॥४३॥त्यामुळें परम धर्मवान् असा

 धर्मराजा फार पीडित झाला. कोणत्या कर्मानें हें असलें अक्षय दुःख आपणांस प्राप्त झालें, ॥४४॥
याचें कारण तो रात्रंदिवस निरलसपणें शोधूं लागला अशा दुःखांत धर्मराजानें बारा वर्षें घालविली
 ॥ ४५ ॥ बाराव्या वर्षाच्या अखेरीस श्रीमान् नंदीकेश्वर श्रीशंकर यांनीं त्याला दृष्टांत दिला. त्यांना

जगाम परमं तापं धर्मः परमधर्मवित्॥ केन कर्मविपाकेन दुःखं मे प्राप्तमक्षयं ॥
॥४४॥ इतिसंशोधयामास नक्तंदिवमनालसः ॥ धर्मस्य दुःखमध्येतु द्वादशाब्दाः
समागमन् ॥४५॥ तदा वृषध्वजः श्रीमान्गोचरोभूत्तदंतिके ॥ तं दृष्ट्वा परमं
हर्षं लेभे धर्मः परंतपाः ॥ ४६ ॥ पंचभिरुपचारैश्च समभ्यर्च्य पुनः पुनः ॥
नमस्कृत्वाग्रतस्तिष्ठन्राजाप्रांजलिरब्रवीत् ॥ ४७॥ भगवन् हेतुना केन मम श्रीः
सर्वतोमुखी ॥ सद्यः क्षयं गता तन्मे ब्रूहि शंकर दुःखहन् ॥ ४८ ॥ ॥

पाहून धर्मराजानें अत्यंत हर्षभरित होऊन त्यांची पंचोपचार पूजा केली. नंतर नमस्कार करून हात
जोडून बोलला, ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ हे दुःखनाशना श्रीशंकरा, कोणत्या कारणानें माझ्या संपत्तीचा
सर्व बाजूंनीं क्षय झाला, हें मला सांगावें. ॥ ४८ ॥ धर्माचें भाषण श्रवण करून वृषभध्वज श्रीशं-

कर ह्मणाले, " राजा, तुझ्या पत्नीनें माझ्या व्रताचा भंग केला; ॥ ४९ ॥ त्यामुळें तुझी सर्वसुखप्रद अशी संपत्ती नष्ट झाली. यास्तव तूं तिचा त्याग कर ह्मणजे गत संपत्ती तुला तत्काल प्राप्त होईल ॥ ५० ॥ श्रीशंकराचें हें वचन ऐकून राजाला कोप आला व त्यानें आपल्या स्त्रीचा वनामध्यें त्याग

धर्मस्य वचनं श्रुत्वा जगाद वृषभध्वजः ॥ राजन्त्वदीयया वध्वा मद्व्रतं तु विनाशितं ॥ ४९ ॥ कर्मणा तेन त्वत्संपत्क्षयं नीता सुखप्रदा ॥ तस्मात्तां त्वं परित्यज्य सश्रीः सद्यो भविष्यसि ॥५०॥ इत्थं भवस्य वचसा राजा कोपसमन्वितः॥तत्याज तां स्त्रियं दुष्टां वनमध्ये गतस्पृहः ॥५१॥ स सद्यः पूर्ववल्लक्ष्मीं प्राप्तस्तां सर्वतोमुखीं ॥ अंतर्धानं ययौ तस्माच्छंकरो भक्तशंकरः ॥५२॥ इतः सा राजपत्नीच बभ्राम गहनेवने ॥ कंदमूलफलाहारा गच्छातिस्म वनाद्वनं ५३

केला ॥ ५१ ॥ नंतर तो राजा पूर्ववत्, लक्ष्मीयुक्त झाला व भक्तकल्याणतत्पर श्रीशंकर अंतर्धान पावले ॥ ५२ ॥ इकडे ती राजपत्नी कंदमूलावर निर्वाह करीत वनोवनीं भटकत असतां सुताचा गठ्ठा खांद्यावर घेऊन चाललेली अशी एक व्यापार करणारी शूद्रीण मार्गांत तिला दिसली ॥ ५३ ॥

॥ ५४ ॥ त्या शूद्रिणीनें सुद्धां या दुःखी राजपत्नीला पाहिलें. एकमेकींच्या संगतीनें त्या चालल्या असतां त्यांचें संभाषण होऊन त्यांची मैत्री जमली ॥ ५५ ॥ तेव्हां त्या शूद्रिणीनें तिच्यापाशी विक्रीकरितां कांहीं सूत दिलें. तें घेऊन तिच्या बरोबर ती राजपत्नी बाजाराकडे चालली असतां

सैकदा मार्गमध्ये तु वृषलीं व्यवहारिणीं ॥ स्कंधे वहंतीं कार्पासतंतुभारं ददर्श ह ॥५४॥ वृषल्यापि तदा दृष्टा राजपत्नी सुदुःखिता॥ उभयोः संगतिर्जाता संभाषणपुरःसरं ॥५५॥ तस्यै ददौ तूलतंतून्विक्रयार्थंहि शूद्रिणी ॥ राजपत्नी गृहीत्वा तान्ययौहट्टं तया सह ॥ ५६ ॥ मार्गे ते तंतवः सर्वे महता वायुना गताः ॥ तदा तस्यास्तुसंपर्काद्वृषली दुःखिता भवत् ॥५७॥ शूद्री विचारयामास चित्ते दुःखसमन्विता॥ अस्मिन्कालेन कस्यापि हानिरस्तीति मां विना ॥५८॥

वाटेंत मोठा झंजावात सुटून तें सर्व सूत उडून गेलें त्या तिच्या संपर्कामुळें शूद्रीण कष्टी होऊन मनांत विचार करूं लागली कीं, यासमयीं माझ्या शिवाय दुसऱ्या कोणचीही हानी झाली नाहीं. तस्मात् इच्याच संपर्कामुळें हें असें झालें यांत संशय नाहीं. असा विचार करून त्या राजपत्नीला

सोडून ती आपल्या घरीं चालती झाली ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ इकडे ती राणी ज्याच्या ज्याच्या घरीं गेली त्याची त्याची बरीच हानी झाली ॥ ६० ॥ त्यामुळें भीतिग्रस्त होऊन सर्वांनीं तिचा त्याग केला, तेव्हां ती नदीतीरीं गेली तों ती सुद्धा आटून गेली ॥ ६१ ॥ तेथून ती भ्रमरगुंजारवांनीं सर्वत्र नादयुक्त असलेल्या, पंचरंगी कमलानीं सुशोभित व पक्षिगणांच्या किलकिल-

तस्मात्संपर्कतोऽस्या मे हानिर्जाता सुनिश्चितं ॥इतिसंचिंत्य मनसा त्यक्त्वा तां गृहमाययौ ॥ ५९ ॥ राजपत्नी यस्य यस्य गृहं प्राप सुमध्यमा ॥ तस्य तस्य गृहे हानिर्बभूव महती किल ॥ ६० ॥ सर्वेनिवारयामासूराजपत्नीं तु भीतितः ॥ तदा गता नदीतीरेऽदृश्या सापि बभूवह ॥६१ ॥ ततः सरोवरं रम्यं गुंजन्मत्तमधुव्रतं ॥ पंचरंगैः सरोजैश्च मंडितं नादितं विभिः ॥६२॥ तत्रागमदसौ राज्ञी महातापेन तापिता ॥ तस्याः सन्निधिमात्रेण कीटकैर्नाशितं जलं ॥६३॥

टानें गजबजून गेलेल्या अशा रम्य सरोवराचे कांठीं उन्हाचे तापानें त्रस्त झालेली अशी तहानेनें व्याकुळ होऊन) आली असतां तिच्या केवळ सान्निध्यानें त्या पाण्यांत किडे पडून त्याचा नाश झाला. ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ त्या समयीं आपल्या अपराधाचें स्मरण करून ती रडूं लागली. तेथें

असणाऱ्या शिवदास नामक महासाधूनें तें तिचें रडें ऐकिलें व तिच्या जवळ जाऊन तूं कोण, कोणाची बायको, कोणाची मुलगी, येथें कां आलीस वगैरे प्रश्न विचारिले ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ तेव्हां आपल्या पातकाचें स्मरण करणाऱ्या त्या राणीनें मूळपासूनची आपली सर्व एकीकत त्या शिवदासाला

संस्मृत्य स्वापराधं सा तस्मिन्काले रुरोद च ॥ तत्रस्थो यो महासाधुः शिवदा-
साभिधः परः ॥६४॥ श्रुत्वा तद्रोदनं तस्याः सन्निधिं स जगाम ह॥ अपृच्छत्तां
कुतो याता कस्य स्त्री कस्य कन्यका ॥ ६५ ॥ एवमुक्तापि सा राज्ञी सर्वं
वृत्तांतमादितः॥ आचक्षे शिवदासाय स्मरंती पूर्वपातकं ॥६६॥ तदा तां धर्म-
कन्येति मत्वा निन्ये स्वमाश्रमं॥पुनः स विधिना चैतत्कारयित्वा व्रतोत्तमं ६७
तापं निवारयामास राजपत्न्याः परंतपाः ॥ तेन व्रतप्रभावेन राज्ञो धर्मस्य
मानसं ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

सांगितली ॥ ६६ ॥ असतां आपली धर्मकन्या असें मानून आपल्या आश्रमांत तिला तो घेऊन गेला. नंतर त्यानें हें उत्तमोत्तम व्रत यथाविधि करवून ॥ ६७ ॥ तिच्या दुःखाचें निवारण केलें. त्या व्रताच्या प्रभावानें राजा धर्माचें मन ॥ ६८ ॥ आपल्या पत्नीविषयीं पूर्वीप्रमाणें निर्मळ झालें.

.सो. ३ क.सा. १३

स्त्रीवियोगामुळें तो अतिशय दुःखित झाला व परम व्याकूळ होत्साता ॥ ६९ ॥ आपल्या प्रधानाला धर्मशास्त्राचे आधार दाखवून ह्मणाला, " हे मंत्रिन्, श्रेष्ठ धर्मकाय तो श्रवणकर. पत्नी हेंच गृह होय ॥ ७० ॥ आपल्या स्वधर्माचें आद्यस्थान पत्नी असें शहाण्यांचें ह्मणणे आहे. तिला सोडून

स्त्रियां निष्कल्मषं चासीद्यथापूर्वं समोहकं ॥ स्त्रीवियोगाभितप्तोसौ धर्मः परमविह्वलः ॥ ६९ ॥ धर्मशास्त्रं पुरस्कृत्य जगाद सचिवं मधु ॥ मंत्रिन् शृणु परं धर्मं गृहिणीं गृहमुच्यते ॥ ७० ॥ विहितस्य स्वधर्मस्य मूलं स्त्री सद्भिरुच्यते ॥ तां विना यः कृतो धर्मो व्यर्थोभवति निश्चितं ॥७१॥ तस्मात्स्वधर्मसिध्यर्थं शोधयस्व मम प्रियां ॥ तथेत्युक्त्वा स सचिवः शोधयामास सर्वतः ॥ ७२ ॥ शिवदासो यत्र साधुस्तत्रागच्छत्समंत्रिराट् ॥ प्रार्थयामास देहीति यजमानीं मम प्रभोः ॥७३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

केलेला कोणताही स्वधर्माचार व्यर्थ होय, यांत संशय नाहीं ॥ ७१ ॥ तस्मात् स्वधर्मकर्म सिद्धीकरितां माझ्या प्रिय पत्नीचा शोध कर. प्रधानानें " तथास्तु " ह्मणून चोहोकडे शोध चालविला ॥ ७२ ॥ तो मंत्रिश्रेष्ठ स्वतः जेथें तो शिवदास साधु रहात होता तेथें गेला. आणि त्याला प्रार्थना करूं लागला

कीं, हे प्रभो माझी मालकीण मजबरोबर यावी ॥ ७३ ॥ " पतिशिवाय देत नाहीं " असें शिव-
दासानें सांगितलें तेव्हां तो पुनः मोठ्या आनंदानें वाराणसीक्षेत्राप्रत गेला ॥ ७४ ॥ व सर्व
१४ इत्थंभूत वर्तमान त्यानें राजा धर्माला जाहीर केलें. तें श्रवण करून मोठी सेना व तो मंत्री यासह-

पतिं विना नैवदास्ये शिवदासोवदत्तदा ॥ पुनर्वाराणसी क्षेत्रे गत्वा स सचिवो
मुदा ॥ ७४ ॥ आचक्षेऽखिलवृत्तांतं राज्ञे धर्माय पूजकः ॥ तच्छ्रुत्वा त्वरितं
राजा धर्मः ससचिवः स्वयं ॥ ७५ ॥ महत्या सेनया युक्तस्तत्रागच्छत्प्रहर्षतः॥
शिवदासं नमस्कृत्य स्तुत्वा तं पृथिवीश्वरः ॥७६ ॥ तदाज्ञया स्वमहिषीमारोप्य
शिबिकां ततः॥तयैव सेनया सार्धमगाद्वाराणसीं पुनः ॥७७॥ विश्वेश्वरप्रसादाय
राजा भक्तिःपुर सरं ॥ महोत्सवं तदा चक्रे विप्रभोजनपूर्वकं ॥७८ ॥ ॥

वर्तमान स्वतः राजा धर्म ॥ ७५ ॥ हर्षित अंतःकरणानें तेथें गेला, आणि शिवदासाची स्तुती
करून त्या पृथिवीपती धर्मानें त्याला नमस्कार केला ॥ ७६ ॥ त्याच्या अनुज्ञेनुसार आपल्या भार्येला १४
शिबिकेमध्यें बसवून सर्व सेनेसह पुनः वाराणसीला परत आला ॥ ७७ ॥ तेथें त्यानें विश्वेश्वर प्रसन्न

झाला ह्मणून मोठ्या भक्तीनें महोत्सव केला, ब्राह्मण भोजनें घातलीं ॥ ७८ ॥ या व्रताच्या प्रभावानें राजाला त्या पत्नीचे ठायीं इंद्राप्रमाणें पराक्रमी व मदनाप्रमाणें स्वरूपसुंदर असे चार पुत्र झाले. ॥ ७९ ॥ शुक ह्मणतात, " देवल, हें उत्तमोत्तम व्रतमाहात्म्य मी तुला कथन केलें. बाबा, कुष्ठ-

व्रतेनानेन राजासौ स्वमहिष्यां चतुः सुतान् ॥ लेभे मदनरूपान्वै शक्रतुल्यपरा-
क्रमान् ॥ ७९ ॥ एतत्ते कथितं तात व्रतमाहात्म्यमुत्तमं ॥ त्वमप्येतद्देवलक
कुरु कुष्ठनिवृत्तये ॥ ८० ॥ सूत उवाच ॥ ॥ कथित्वेत्थं देवलकं ययौ श्रेष्ठः
शुको मुनिः ॥ देवलोपि तदा कृत्वा दिव्यांगोभूच्च शौनक ॥ ८१ ॥ सकदा-
चित्सुदिव्यां गों दृष्टो देव्या सरित्तटे ॥ शिवं पप्रच्छ सा देवी मच्छ्रप्तो ह्येष-
पूजकः ॥ ८२ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

रोग निवारणार्थ तूं सुद्धां हें व्रत कर " ॥ ८० ॥ सूत ह्मणतात, " याप्रमाणें देवलकाला कथन करून महामुनी शुकाचार्य गमन करिते झाले. हे शौनका, देवलानेंही त्याप्रमाणें करितांच तो दिव्य देहधारी झाला ॥ ८१ ॥ त्याला तसा दिव्यदेहधारी झालेला, पार्वतीनें, एकदां त्या नदीचे कांठीं

१५ पाहिला. तेव्हां देवी पार्वती श्रीशंकराना विचारिती झाली कीं, मी शापलेला हा पुजारी दिव्यदेहधारी कशानें झाला हें मला सांगावें. तेव्हां श्रीशंकर पार्वतीला ह्मणाले कीं, त्यालाच तूं विचार ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ तें श्रवण करून देवी पूजकाला ह्मणाली कीं, तुझा देह तेजस्वी कशानें झाला तें सांग

दिव्यांगः केन जातो मे वदस्व वृषभध्वज ॥ पृष्टः शिव उवाचेदं देवि पृच्छ-त्तमेवहि ॥८३॥ तच्छ्रुत्वा पूजकं प्राह दिव्यांगं केन ते वद ॥ इत्युक्तो देवलः प्राह सोमवारव्रतेन मे ॥ ८४ ॥जातं दिव्यांगमेमातः त्वया शप्तमपि क्षणात्॥ तदाश्चर्यकरं दृष्ट्वा देवी पुत्रार्थमाचरत्॥ तद्व्रतेन महावीरं स्कंदाख्यं पुत्रमाप सा ॥ ८५ ॥ स्कंदोप्येतद्व्रतेनैव सेनानीरभवत्परः ॥ ऐश्वर्यमतुलं लेभे रावणो राक्षसाधिपः ॥ ८६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

तेव्हां देवल ह्मणाला, तूं शापलेला माझा हा देह सोमवारव्रतानें एका क्षणात् असा दिव्य झाला. हें १५
आश्चर्यकारक व्रत पाहून देवीनें तें पुत्रप्राप्त्यर्थ केलें, त्यामुळें तिला महापराक्रमी स्कंदनामक पुत्र झाला ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ स्कंदसुद्धां यांच व्रतानें सर्वश्रेष्ठ असा सेनापती झाला. राक्षसेश्वर रावण

याच व्रतामुळें महान् ऐश्वर्यसंपन्न झाला ॥ ८६ ॥ ज्याला पत्नीची इच्छा असेल त्याला हें व्रत केलें असतां तिची प्राप्ती होईल. महासंकटाचे नाशार्थ हें व्रत यथाविधि करावें ॥ ८७ ॥ पुत्रकामेच्छूला पुत्रप्राप्ती होईल द्रव्याची इच्छा करणाऱ्याला द्रव्य मिळेल विद्यार्थ्याला विद्या प्राप्त होईल.

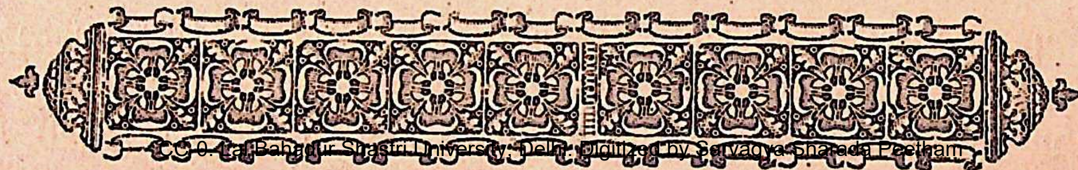
कृतेनैतद्व्रतेनैव स्त्रीकामो स्त्रियमाप्नुयात्।। महासंकटनाशार्थं विधिनैतत्समाचरेत्
॥ ८७ ॥ पुत्रार्थी प्राप्नुयात्पुत्रं धनार्थी धनमाप्नुयात् ॥ विद्याकामो लभेद्विद्यां
श्रीकामः श्रियमाप्नुयात् ॥ ८८ ॥ स्त्रीभिर्वापुरुषैर्वापि व्रतं कार्यं प्रयत्नतः ॥
वैरिणोपि वशं यांति नात्र कार्या विचारणा ॥८९॥ सोमवारव्रतेनैव व्रतानामु-
त्तमेनच ॥ अन्येच बहवो लोका जाताः पूर्णमनोरथाः ॥ ९० ॥ ॥

ऐश्वर्याची लालसा असणाऱ्याला ऐश्वर्यप्राप्ती होईल ॥ ८८ ॥ पुरुषाप्रमाणेंच स्त्रियांनींही प्रयत्नेंकरून हें व्रत करण्यास हरकत नाहीं. या व्रताच्या प्रभावामुळें वैरीसुद्धां अनुकूल होतात, याबद्दल संशय नको ॥ ८९ ॥ व्रतांमध्यें उत्तमोत्तम अशा या सोमवारव्रतानें दुसऱ्या आणखी पुष्कळ लोकांचे मनोरथ सफल झाले आहेत ॥ ९० ॥ फार काय सांगावें भगवान् नारायण परमात्मा श्रीविष्णुनां

सुदर्शन प्राप्ती झाली ती याच व्रताच्या प्रभावानें ॥ ९१ ॥ ही श्रवणेंद्रियाला व मनाला आनंद देणारी असी सोळा सोमवार कथा जे कोणी श्रवण करतील, ते देखील या लोकीं विपुल भोग भोगून

बहुना किं भाषणेन विष्णुर्नारायणः परः ॥ एतद्व्रतप्रभावेन सुदर्शनमवाप्तवान् ॥ ९१ ॥ शृण्वंति ये षोडशसोमवारकथामिमां श्रोत्रमनोभिरामां ॥ तेऽपीह लोके विपुलान्सुभोगान् भुक्त्वा पदं यांति शिवस्यचांते ॥ ९२ ॥ ॥ इतिश्रीभविष्यपुराणेषोडशसोमवारव्रतकथा समाप्ता ॥ ॥ ॥

अंती शिवपदाप्रत जातील ॥ ९२ ॥ याप्रमाणें भविष्यपुराणांतर्गत सोळा सोमवारव्रत कथेचें बुदलमुखकर कृष्णाजी हरि दीक्षित यानें महाराष्ट्र भाषेंत केलेलें भाषांतर संपूर्ण झालें॥श्रीसांबशिवार्पणमस्तु ॥

प्राकृतअर्थासह संस्कृत पूजाकथेचीं पुस्तकें.

वटसावित्री पूजा कथा सार्थ			८३	वामन द्वादशी	,,	,,	८२	सत्यगणपती	,,	,,	८४
श्रीसत्यनारायण पूजाकथा सार्थ			८२॥	गोकुळअष्टमी	,,	,,	८३	सोमवती	,,	,,	८२
अनंतचतुर्दशी	,,	,,	८३	गणेशचतुर्थी	,,	,,	८३	मंगळागौरी	,,	,,	८३
ऋषीपंचमी	,,	,,	८२	हरितालिका	,,	,,	८२	शिवरात्री	,,	,,	८४
वरदलक्ष्मी	,,	,,	८२	उपांगललिता	,,	,,	८६	पिठोरी	,,	,,	८२
स्वर्णगौरी	,,	,,	८३	ज्येष्ठादेवी	,,	,,	८४	वरदशंकर	,,	,,	८६
महालक्ष्मी	,,	,,	८४	संकष्टचतुर्थी	,,	,,	८३	यज्ञोपवीतधारणविधि			८॥

हें पुस्तक वे॥ रा. रा. कृष्णाजी हरी दीक्षित श्रोत्री यांच्याकडून तयार करवून आबाजी रामचंद्र सावंत, यांनीं बेळगांव येथें आपल्या “श्रीरामतत्व–प्रकाश” छापखान्यांत छापिलें. शके १८३४

इतिसोळसोमवारपूजाकथासार्थसं०

॥१॥

तिकोऔरनावको ॥ २५ ॥ सबधनसहित जलमेंडूबवायदेतेभए तबवाकलावतीकन्यानेअपनो
पतिनदेखो ॥ २६ ॥ महाशोककरकेतहांरोयवेलगीधरणीमेंगिरपड़ी वानावको डूबतीदेखकेवाक

भर्तारंतरणिंतथा ॥ २५ ॥ संहृत्यचधनैः सार्धंजलेतस्यावमज्जयत् ॥
ततः कलावतीकन्यानविलोक्यनिजंपतिम् ॥ २६ ॥ शोकेनमहतातत्ररुदती
चापतद्भुवि ॥ दृष्ट्वातथाविधांनावंकन्यांचबहुदुःखिताम् ॥ २७ ॥ भीतेनम
नसासाधुः किमाश्चर्यमिदं भवेत् ॥ चिंत्यमानाश्च तेसर्वेबभूवुस्तरिवाह
काः ॥ २८ ॥ ततोलीलावतीकन्यांदृष्ट्वासाविह्वलाभवत् ॥ विललापाति

न्याकोबहुतदुःखीदेखी ॥ २७ ॥ बडोभयजाकेमनमेंऐसोवोसाधुबोलोकि, यहकहाआश्चर्यभयोवेसब
नावकेचलानेवारेभीमहाचिंताकरनेलगे ॥ २८ ॥ तबवोलीलावतीकन्याकोदेखकेवडीभयभीत

बोलो ॥ २१ ॥ यानगरकेनिकटजँवाईसहितलक्ष्मीवान्वैश्यबहुतभाईबंधुसहितआएहैं ॥ २२ ॥
ऐसेदूतकेमुखसेवचनसुनकेमहाहर्षभयो सत्यनारायणकीपूजाकरकेअपनीपुत्रीतेबोली ॥ २३ ॥

जलिस्तदा ॥ २१ ॥ निकटेनगरस्यैवजामात्रासहितोवणिक् ॥ आगतोबं
धुवर्गैश्चवित्तैश्चबहुभिर्युतः ॥ २२ ॥ श्रुत्वादूतमुखाद्वाक्यंमहाहर्षवती
सती ॥ सत्यपूजांततः कृत्वाप्रोवाचतनुजां प्रति ॥ २३ ॥ व्रजामिशीघ्र
मागच्छसाधुसंदर्शनायच ॥ इतिमातृवचः श्रुत्वाव्रतंकृत्वासमाप्यच ॥
॥ २४ ॥ प्रसादंचपरित्यज्यगतासापिपतिंप्रति ॥ तेनरुष्टः सत्यदेवो

तूंजलदीआवमैंसाधुकेदेखनेकोजाऊंहूंऐसेमाताकेवचनकोसुनकेव्रतकोसमाप्तकरके ॥२४॥ सत्य
नारायणकोमहाप्रसादछोड़केवोकन्यापतिकेपासआवतीभई ताकरकेरुष्टभए सत्यदेवसोवाकेप

न मे ति ज्ञा०॥३९॥ लिंगत्रयं च न न मिथ्रन तेन मे च नि र्भेदं भेद न हि मिथ्रन तेन मे

च॥ निर्लज्ज्यमानसकथं हि विभातिभिन्न ज्ञा०॥३९॥ नो चाणुमात्र मपिते हि

विरागरूपं॥ नो चाणुमात्रमपिते हि सरागरूपं॥ नो चाणु मात्रम

पिते हि विरागरूपं ज्ञा०॥४०॥ ध्यातान तेहृदयरूहे न च ते समाधि॥ ध्ये

20 यं न ते हृदयरूहे न च ते समाधिः॥ ध्यानं न ते हृदयरूहे न च ते समाधि ज्ञा०॥४१॥

वध्रू॰ कथमिह परमार्थं तत्त्वमानंदरूपं कथमिह परमार्थं तत्त्वमानन्यरूपं॥ कथ
मिह परमार्थं ज्ञानविज्ञानरूपं यदवरमिदमेकं वर्तते व्योमरूपं॥ ४२॥ दह
नपवहीनं विद्धि विज्ञानमेकं॥ अवनिजलविहीनं विद्धि विज्ञानमेकं सक
लगगनहीनं विद्धि विज्ञानमेकं॥ गगनमिवविशालं विद्धि विज्ञानमेकं ४३
नशून्यपं नविशून्यरूपं नशुद्धरूपं नविशुधरूपं रूपंन्नरूपं नभावा॥ राम॥

॥२९॥

मि किं चित्सस्वरूपरूपं परमार्थतत्वं ॥४४ सत्यं हि सारभुवनं हि कथं मया
तेनहं हि नाहमिह भोन गुराने शिष्य स्वच्छ स्वरूपहजं परमार्थतत्वं
ज्ञा०॥४५ मुंच मुंचं निशानारी नत्यागं सर्व था॥त्यागात्यागं विषं मुंच
अमृतं सहजं धृवं ॥४६॥ विंदति विंदति नहि नहि मंत्रं नहि नहि छंदो
रुक्षणतंत्रं संसमरसमग्नो भावितपूत: प्रलपितमेतत्कथमवधूत:॥४७

21

॥इति श्रीदत्तात्रयकृत अवधूतगीतायां सुखात्मसंवित्युपदेशज्ञानामृ
तं नाम तृयसंक्षेपः॥७॥ आवाहनं नैव विसर्जनं वा पुष्पाणि पात्राणि
कथं भवंति ध्यानानि मंत्राणी कथं भवंति सम समं चैव शिवार्चनं च॥१
नैकेवलं बंधविबंधमुक्तो न केवलं शुधविशुधमुक्तः॥ न केवलं योग
वियोगमुक्तो सर्वै विमुक्तो गगनोपमाहं॥२॥ स जायते सर्वमिदं वित

ष्य न जायते सर्वमिदं वितथ्य॥ एवं विकल्पो मम नैव जातं संविद्धि निर्वाणम
नामयोहं॥३॥ निर्व्यंजनं नैव निरंजनं वा नान्तरं बाह्यतरं वापि निरन्त
रं वा॥ अन्तर्बहिर्भाति न मे विभाति संविद्धि निर्वाणमनामयोहं॥
४॥ न धर्मयुक्तो न च पापयुक्तो न मोक्षयुक्तो न च बंधयुक्तः॥
युक्तान्न युक्तं न च मे विभाति संविद्धि निर्वाणमनामयोहं॥५॥

22

अवधू परांपरस्वानमेकदा चिन्मध्यस्थभावोपि न चारिमित्रं । हिताहितं हंत कथं व
३१॥ दामि स० ६ । नोपस्थकं नैवगु पाश्यरूपं न चोपदेशो न च मे क्रिया चे संवित्य
संचिंति कथं वदामि सत्यि ॥७॥ न व्यापकं व्याप्यमिहास्ति किंचिन्न चालयं
वा । अशून्यशून्यं च कथं वदामि संविधि ॥८॥ न दायकं याहकमेव किंचि
न्न कारणं वा मम नैव कार्यं । अचिंत्यचिंत्यं कथं वदामि स्वरूपनिर्वाणम

नामयोहं॥९॥नवेदकं वा मम नैव वेद्यं गतागतं हंतकथं वदामि॥शुभाशु
भं हं तकथं वदामि स्वरूप निर्वाण०॥१०॥नजातिदेहस्य न मे विदेहे बुद्धि
र्मनो वाच मेंद्रियाणि॥रागं विरागं च कथं वदामि स्वरूप०॥११॥दुःख
मात्रं न हि निम्न मुखैरूरुख मात्रं न तिरोहितं च॥समासमं मित्र
कथं वदामि स्वरूप०॥१२॥जितेंद्रियोहं अजितेंद्रियोहं न संयमो नो

नियमो न जातीः ॥ जयाजये चित्त कथं वदामि स्वस्वरूपं ॥ ३३ ॥ अमूर्त्तमूर्त्तं न च मे कदाचिदाद्यं च मध्यं न च मे कदाचित् ॥ चला चलं चित्त कथं वदामि स्वस्वरूपं ॥ ३४ ॥ मृतामृतं चापि विषाविषं वा संजायते न मे कदाचित् ॥ अशुद्धशुद्धं च कथं वदामि स्वस्वरूपं ॥ ३५ ॥ स्वप्नप्रबोधो न च योगनिद्रा नक्तं दिवा वापि न मे विभाति ॥ अतूर्यतुर्यं च कथं वदामि स्वस्वरूपं ॥ ३६ ॥

संविद्धि मां सर्वविसर्वमुक्तं ध्यानादिकं कर्म कथं करोमि॥ मायाविमाया च कथं वदामि स्वरूप०॥१७॥ संविद्धि माद्यंतसमाधियुक्तं संविद्धि मां लक्ष विलक्ष्ययुक्तं ॥ योगं वियोगं च कथं वदामि स्वरूप०॥१८॥ मूर्खोपि नाहं न च पंडितोहं मौनं च वा तौ न च मे कदाचित्॥ वितर्क नर्कं च कथं वादामि स्वरूप०॥१९॥ पितानमातानकुलं न जाति संसार भूतिर्न तमे कदाचित्॥ मोहं विमोहं च कथं वदामि स्वरू

प०॥२०॥

२४

असंगतोनैवसदोदितोहंतमश्चनेत्रोनचमेविभाति॥सध्यादिकंकर्मकथंकरोमि
स्वरूप०॥२१॥असंशयंविद्धिनिरंतरंमामसंशयंविद्धिनिरंजनंमां॥असंश
यंविद्धिनिराकुलंमांस्वरूप०॥२२॥ध्यानानिसर्वाणिपरित्यजंतिशुभाशुभं
कर्मपरित्यजंति॥ज्ञानामृतंचारपिबंतिधीरःस्वरूपनि०॥२३॥विदंतिविं
दंतिनहिनहिमत्रंनाहिनहिछंदोलक्षणातंत्रंसमरसंग्नोभावितपूतःप्रलपि

कनिरंतरसर्वशिवंविषयेंद्रियबुद्धिमनांसिकथं ॥७॥ यदिकल्पितलोक
निराकरणं ॥ यदिकल्पितदेवनिराकरणं । यदिचैकनिरंतरसर्वशि
वंगुणदोषविचारश्रुतिश्चकथं ॥८॥ गगनंपवनोनहिसत्यमितिधरणी
दहनोनहिसत्यमिति ॥ यदिचैकनिरंतरसर्वशिवंजलदश्चकथंसलि
लंचकथं ॥९॥ मरणामरणस्यनिराकरणंकरणाकरणस्यनिराकरणं ॥

यदिच्चैकनिरंतरसर्वशिवं गमनागमनंचकथंहिवद ॥१॥ प्रकृ
तिःपुरुषोनहिभेदइतिनहिकारणकार्यविभेदइति ॥ यदिचैकनिरं
तरसर्वशिवंपुरुषापुरुषाश्चकथंहिवद ॥२॥ तृतियंनहिदुःखस
मागमनंनगुणत्रितियस्यनिराकरणं ॥ यदिचैकनिरंतरसर्वशि
वंस्वछविरख्यपुवाशितुरख्यकथं ॥३॥ तपआश्रमवर्णविहीनप
रंतनुकरणकर्तविहीनपरं ॥ यदिचैकनिरंतरसर्वशिवंगुण

दोषविचारवचांसि कथं ॥१३॥ असितागसितं च विलथ्यमिति ज
नितस्य विलथ्यमिति ॥ यदि चैक निरंतर सर्व शिवं विनस्टावि अं
नष्ठि कथं च भवस्तु ॥१४॥ पुरुषपुरुषस्य विनिष्टिरिति वनिता
वनितस्य विनिष्टिरिति यदि चैक निरंतर सर्व शिवं अ विनोद
विनोदरतिश्च्य कथं ॥१५॥ यदि मोह विषादविहीन परं यदि स

२६

र्जितनह्यमसीकिमरो॰॥२८॥सुखदुःखविवर्जितसर्वसमंइह शोकविशो
कविहीनपरं॥गुरुशिष्यविवर्जितसर्वसमंकिमरो॰॥२९॥यदिरूपविवर्जि
तसर्वमिदंयदिशब्द किमरोद॰॥३०॥इह सारसमुच्चयसारइतिकथि
तोनिजभावविबाधइति॥यदियत्नकरणेनहिसत्यमितिकिमरो॰॥३१॥बिंदति
बिंदतिनहिनहिमंत्रंनहिनहिछंदोलक्षणतंत्रंसमरसमग्नोभावितपूतः

प्रल्पितमेतत्कथमवधूतः॥ ७७॥ इतिश्रीदत्तात्रेयोकृतअवधूतगी
तायांसमदृष्टिस्वात्मसंवित्युपदेशोनामपंचमेसक्षेपः॥ ५॥ बहुधा
श्रुतयःप्रवदंतियतोवियदादिरियंमृगतोयसमं॥ यदिचैक
निरंतरसर्वशिवंउपमाचकथंह्युपमोचकथं॥ १॥ सविभक्तवि
भक्तविहीनपरंअणुकायविकायहीविनपरं॥ यदिचकनिरंतरस

वशिवंउपमाचकथंह्युपमेयकथं॥१॥सविभक्तविभक्तविहीनपरं॥अणुका
यविकायविहीनपरं॥यदिचैकनिरंतरसर्वशिवंयजनंचकथंस्तवनंच
कथं॥२॥समत्वनिरंतरसर्वगतंअविशात्तविशात्तविहीनपरं॥मन
त्वनिरंतरसर्वशिवंमनसेपिकथंवचसापिकथं॥३॥दिनरात्रिवि
भेदनिराकरणंउदितानुदितस्यनिराकरणंयदिचैकनिरंतरसर्वशिवं

लंबधृ रविचंद्रमसोऽव्यरूनक्ष्यकथं ॥४॥ ताकामविकामविभेदइति ॥
२९॥ नचष्ठकचेष्टविभेदइति ॥ यदिचैकनिरंतरसर्वशिवंप्रथमंचकथंतुरि
यंचकथं ॥५॥ यदिभेदकभेद्यनिराकरणंयदिवेदकवेद्यनिराकार
णं ॥ यदिचैकनिरंतरसर्वशिवंतुलियंचकथंतुरियंचकथं ॥६॥
दिताः दितंनहिसत्यमितिविदिताविदितंनहिसत्यमितियदिचै

ननु सर्व विसर्व विहिन इति किमेंरो ।।१३।। इह नह निरंतर सर्व समं न
हि संधि विसंधि समागमनं ।। यदि सर्व विवर्जित सर्व समं किमरोदसि
मा ।।१४।। अनिकेत कुटीर परिवार समं इह संग विहीन परः इह बोध
विबोध विहीन परः किम ।।१५।। अविकार विकार मसत्य मिति अविरुक्ष
विरुक्ष मसत्य मिति ।। यदि केवल मात्म निसत्य मिति किमरो ।।१६।।

नवधू॰ इहसर्वगतःखलुजीवइतिइहसर्वनिरंतरजीवइती॥इहकेवरुमा
लनिजीवइनीकिमरो॰॥१७॥अविवेकविवेकमबोधइति अविकल्प
विकल्पविबोधइति॥यदिचैकनिरंतरबोधंइतिकिमरो॰॥१८॥य
दिवण विवर्णविहीनसमःयदिभेदविभेदविहीनसमं॥यदिकारण
कर्तविहीनसमःकिमरो॰॥१९॥नहिमोक्षपदंनहिबधपदंनहिधर्म

पदं नहि पापदं पे॥ नहि पूर्व्वपदं॥ नहि रिक्तपदं किमरो॥२०॥ इह सर्व्व हि केवलसर्व्वचिते इह केवल निर्मल

सर्व्वचिते॥ विषयादि विवर्जितसर्व्वचिते किमरो॥२१॥ इति निर्मलनिश्चलसर्व्वगतः इति सर्व्वनिरंतर

सर्व्वगतः॥ दिनरात्रिविवर्जितसर्व्वगतः किमरो॥२२॥ नहि बंधसमाधिसमागमनं नहि योगवियोगसमा

गमनं॥ नहि तर्कवितर्कसमागमनं किमरो॥२३॥ इह कालविकालनिराकरणं अनुमीनरसशास्त्र

निराकरणं॥ नहि केवलतत्वनिराकरणं किमरो॥२४॥ इह देहविदेहविहीनपदं नहि जाग्रति

30

नबधू॰ प्रभृतिनृतीयपरं॥ अभिधानभिधानविचारपरं किमरो॰॥२५॥ ॥ ग॰
नोपमरुद्धविशारुवसमं इह सर्वविवर्जितसर्वसमं॥ ॥ नसारवि॰
॥७॥ सारविकारसमं किमरो॰॥२६॥ इह धर्मविधर्मविकारपरं इह वस्तुवि
वस्तुविहीनपरं॥ इह कामविकामविकारपरं किमरो॰॥२७॥ गुणदो
षविवर्जितनत्वमसि यदि रे॰॥ ॥ नोपमतत्वमसि॥ सुखदुःखविवं

पितमेतत्कथमवधूतः॥२६॥ इतिश्रीअवधूतगीतायांस्वरूपसंवित्युपदेशा

निर्वाणास्वरूपचतुर्थसंक्षेपः॥ ॐकारइतिखरुगगनसमंनपरापर

सारविसारइति॥अविशारुविशारुनिराकरणंकथंमक्षरबिंदुस

मुच्चरणं॥१॥इदृतत्त्वमसिग्वमुपाधिविवर्जितसर्वसमःकिमुरो

दसिमानसमसर्वसमं॥२॥अवरुर्ध्वं विवर्जितसर्वसमःसकुलं

अवधू० च विवर्जित सर्वसमं ॥ यदि चैकनिरंतर सर्व शिवं किमु रोदसि मान

स सर्व समं ॥३॥ न हि कल्पित भाग विभाग इति न हि राग विचार

इति ॥ पद संधि विवर्जित सर्व समं किमु रो० ॥४॥ न हि बोध विबोध

समाधि रति न हि काल विकाल समाधि रिति ॥ न हि देश विदेश

समाधि रति किमु रो० ॥५॥ न हि कुंभन भो न हि कुंभ इति न हि जी

वन पुर्ण हि जीव इति ॥ न हि कारण कार्य विभाग इति । किमु रोदसि ॥ ६
इह सर्व निरंतर मोक्ष पदं रुघुरीर्घ वि-चार विहीन इति न ही वस्तु रू
कोण विभाग इति किमरो ॥ ७ ॥ इह शून्य विशून्य विहीन इति इह
शुध विशुध विहीन इति ॥ इह सर्व विसर्व विहीन इति किमरो ॥ ८
न हि भीन्न विचित्र चार इति बहिरंतर रंस धिरहस्य मिति ॥ अरिभि

व धृ॰ त्र विवर्जितसर्वसमं किमरो॰॥९॥ नहि शेषविशेषणरूपइतिनच
राचरभेदविशेषइति॥ इह मोक्षनिरंतरसर्वइति किमरो॰॥१०॥ न
गुणागुणपशानबंधइति॥ मृतजीवनकर्मकरोमि कथं इह शुधनिरं
तरसर्वसमकिमं किमरो॰॥११॥ इह बोधनमः खरुमोक्षसमं कि
मरो॰॥१२॥ इह रूपविहिनइतिनु॰ भिन्नविभिन्नविहिनइति॥

जावतनैवजातं॥सत्यंकथंहिसनतंतुषितंतवैवज्ञा०॥२७॥संध्यादिकाल

रहितंनवियोगयोगःस्वप्नेप्रबोधरहितंबधिरंन्नमूक॥एवंविकल्पर

हितंनिजभावशुधंज्ञा०॥२८॥निर्नाथरहितंहिनिराकुलंवैनिश्चित

चित्तविगतंहिनिराकुलंवै॥सविद्धिविसर्वविगतंहिनिराकुलंवैज्ञा०॥२९

कांतारमंदिरमिदंहिकथंवदंतिसंविधिसंशयमिदंहिकथंवदंति॥

३

संविधिसंशयमिदंहिकथंवदंति॥एवंनिरंतरसमंहिनिरंजनंवैज्ञा॰३५॥
निर्जीवजीवरहितंसततंविभातिनिर्बीजबीजरहितंसततंविभाति।
निर्बोधबोधरहितंसततंविभातिज्ञा॰॥३६॥संभूतिवर्जितमिदंस
ततंविभातिसंहारवर्जितमिदंसततंविभाति॥संसारवर्जितमि
तेदंसततंविभातिज्ञा॰॥३७॥उल्लेखमात्रमपितेनहिवस्तुकिं

चितु निर्लज्जमानस करोषि कथं विलापं ॥ शौंल सह्याक्ष्महरय
दं परमार्थतत्वं ज्ञा० ॥ ३३ ॥ किंनाम रोदसि सखेन जरान मृत्युः
किंनाम रोदसि सखेन च जन्मदुखं ॥ किंनाम रोदसि सखेन च
३४ लो[illegible] विषादेज्ञा० ॥ ३६ ॥ किंनाम रोदसि सखेन च ते स्व
रूपं किंनाम रोदसि सखेन च ते निरूपं ॥ किंनाम रोदसि स

ध्रु० खेनचवैरिमित्रंज्ञा०॥३५॥ किन्नामरोदसिसखेनचलेतपांसि किन्नामरो
दसिसखेनचतेजपांश्च॥ किन्नामरोदसिसखेनचतेंद्रियाणिज्ञा०॥३६॥
किन्नामरोदसिसखेनचतेप्रकामः किन्नामरोदसिसखनचतेप्रकोपः॥
किन्नामरोदसिसखेनचतेप्रमोहोज्ञा०॥३७॥ ऐश्वर्यमिच्छसिकथंनच
तेधनानि॥ ऐश्वर्यमिच्छसिकथंनचतेनपत्नी॥ ऐश्वर्यमिच्छसिकथंनचतेप्रणामः॥

मितत्वंज्ञाना०॥१५ निर्भिन्नभिन्नरहितंपरमार्थतत्वमंतर्बहिःकथंप
रमार्थतत्वं॥प्राक्संभवन्नचरितेनहिवस्तुकिंचित्ज्ञाना०॥१६॥रागा
दिदोषरहितंत्वहमेवतत्वंदैवादिदोषरहितंत्वहमेवतत्वं॥द्वेषादिदो
षरहितंत्वहमेवतत्वंज्ञाना०॥१७॥स्थानत्रयंयदिनचेतिकथंतुरीयंतुर्यं
पदंयदिचनेतिदिशाश्चसर्वाः॥शांतंपदंहिपरमंपरमार्थतत्वंज्ञा०॥१८

दीर्घो लघुः पुनरितीह न मे विभागो विस्तारसंघटमितीह न मे विभ
गः।। कोणं हि वर्तुलमिदं हि न मे विभागो ज्ञा०।।१९।। माता पिता च तन
यादि न मे कदाचित् जातं मृतं।। न च मनो न च मे कदाचित्।। निर्व्या
कुलं स्थिरमिदं परमार्थतत्त्वं ज्ञा०।।२०।। शुद्धं [illegible] विशुद्धं मविचार
मानन्तरूपं निर्लेपलेपमविचारमनादिरूपं।। निःखंड खंड मविचार

मनंतरूपज्ञ॰॥२१॥ब्रह्मादयःसुरगणाःकथमत्रसंतिस्वर्गादयो
वसतियः॥कथमंत्रसंतियद्येकरूपममलंपरमार्थमिहंज्ञा॰२२
निर्नेतिनेतिविमलोहिकथंभवामिनिःशोकशोकविमलोहिक
थंभवामिनिर्भोगभोगविमलोहिकथंभवामिज्ञानां॥२३॥निष्क
र्मकर्मपरमंसततंकरोमिनिःसंगरूपरहितंसनतंविनोदं॥

अवधू सत्तामतेति रचनानचमे विनोदे ज्ञाना०।।२४।। आरंभहीनमखि।।गीता
न लं च निरामयं च द्विज्ञौं रूपमखिलं स्वुपमानहींनं।। संतप्ति सर्वरहि
हि तंनं पूर्णपूर्णं ज्ञा०।।२५।। मायाप्रपंचरचनानहि मे विकारः कोटि
ल्पडंबरचनानचमे विकारः।। सत्यानृतेति रचनानचमे विका
रो ज्ञा०।।२६।। सत्यंवदामि विरजावतनैव जातं सत्यंवदामि सर

कथंवदामि नित्यंह्यनियमस्विरूंचकथंवदामिसत्यंअसमस्वि॥ गीता
रूंचकथंवदामि॥ ज्ञानामृतंसमरसंगगनोपमोहं॥५॥ स्थूलंहि
नोनहिकृशंनगतागतंहिनाद्यंतमध्यरहितंनपरापरंहि॥ सत्यं
वदामिखलुभोपरमार्थतत्वंज्ञानांमृतं॥६॥ संविद्धिसर्वकाकर
णानिनभोनिभोनिसंविद्धिसर्वविषयांश्चनभोनभश्च॥ सविद्धि

37

नवधू॰
२३॥

चैकममलंसमबंधमुक्तंज्ञानामृतंस॰॥७॥निर्बोधबोधगहनोनभामीती
वामितानदुर्लक्षरूक्षगहनोनभवामिनातआसज्जरूपगहनोन
भवामितानज्ञानामृतंस॰॥८॥निर्भावभावरहितोनभावामिवत्स नि
र्योगरहितोनभवामिवत्स॥निश्चिन्तचिररहितोनभवामिवत्सज्ञाना
मृतंस॰॥९॥निर्मोहमोहपदवीतिनमेविकल्पोनिशोकशोकपदवीति॥राम॥

न मे विकल्पः॥ निर्लोभक्षोभपदवीति न मे विकल्पो ज्ञाना०॥१०॥ ससा
रसंगतीकृतान च मे कदाचित्संतापशांतिमुसुखं न च मे कदाचित्॥
अज्ञानबंधनमिदं न च मे कदाचित्ज्ञानामृतसं०॥११॥ संतापसंत
तितनोन च मे विकारो संसारसंततिमनो न च मे विकारः॥ सत्वं स्वधं
र्मजनितं न च मे विकारो ज्ञानामृतं॥१२॥ संतापदुःखजनकं न मनःक

अव धू० दाचित्संतापेमोहजनकंनचाधीःकदाचित् ॥ यस्मादहंचनिरिंद्रिया
२६॥ यंनचमेमोक्षःकदाचित्ज्ञानामृतंसं० ॥१३॥ निष्कंपकंपनिधनं
नविकल्पस्वप्नप्रबोधनिधनंनविधाहितंहि ॥ निःसारसारनि
धनंनचराचरंहिज्ञानामृतं ॥१४॥ नोवेद्यवेदकमिदंनचहेतुत
र्कंवाचामगोचरमिदंनमनोनबुद्धिः ॥ एवंकथंहिभवतःकथयाराम

न संनिरोधानचद्दष्टिरासनं॥बंधोविबंधोपिनयत्रभासने॥नाडिप्र
चारोपिनयत्रकिंचिन्नमीरामा॥३६॥मनोनबुद्धिर्नशरीरमंदियंतन्मात्र
भूतानिनभूतपंचकं॥अहंकृतिश्चापिवियस्वरूपकेतमी॥३७॥सुसंय
मीयदिवानसंयमीसुसंगृहीवायदिवानसंग्रही॥निष्कर्मकोवायदिवा
नकर्मकोआत्मप्रबोधोनविमुच्चलधृवं॥३८॥विधिर्विरोधेपरमार्थतं

गते योगी पुनश्चेत्सहि भेदवर्जितः शौचं न शौचं यदि लिंगभावना वा

सेविधेयेयदिवान विद्यते॥३९॥मनो वचो यत्र न शक्तमीरितुं ननुः कथं

यत्र गुरोपदेशः॥पयः कथं मुक्तवतां गुरूणां मुक्तूष्तत्वं च समं प्रकाश

ते॥४०॥विंदति विंदति न हि न हि मंत्रं न हि न हि छंदो लक्षण तंत्रं॥सम

रसमग्नो भावितपूतः प्रलपितमेतत्कथमवधूतः॥४१॥इति श्रीगु

स्दत्तात्रयगुरुशिष्यसंवादेअवधूतगीतायांस्वात्मसंवित्युपदेशोभेद
खंडनंद्दितियसं।।गुणविगुणविभागोवार्त्ततेनैवकिंचिद्रतिविरति
विहीनंनिर्मलंनिष्प्रपंच।।गुणविहीनंव्यापकंविश्वरूपंकथमिहमिह
वंदेव्योमरूपंशिवंच।।१।।श्वेतादिवर्णरहितंहिवयंशिवंचकार्यंहिका
रणमिदंहिवयंशिवश्च।।एवंविकल्पविगतंहिवयंशिवश्चआत्मानमा

।व धू॰ ल निसु मित्र कथं नमामि ॥२॥ निर्मूलरहितो हिसदो दितोहं निर्धूम ॥ गीता
२ धूमरहितो हिसदोदितोहं ॥ निर्दीपदीपरहितो हिसदोदितोहं ज्ञाना
मृतंसमरस गगनोपमोहं ॥३॥ निष्कामकाम मिह नाम कथं वदा
मि निःसंगसंग मिह नामकथं वदामि ॥ अव्यक्तव्यक्त मिह नामक
थं वदामि ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोहं ॥ अद्वैतरूपमखीलं हि

दपिभवतिबुद्धं संयमिवालपरवी॥३०॥निरामयं निःश्रतिमंनिरा
हतिंनिराश्रयंसर्वसुखंनिरासिषं॥निर्द्वंद्व निर्मोहमकुस
शलिकं॥तमीशमात्मानमुपैमिशाश्वतं॥३१॥बेदोनदीक्षा
नचमंडुलक्रिया गुरोर्नशिष्योनचमंत्रसंपदः॥मुद्राकंचा
पिन यत्रभासतेतमिशमात्मानमुपैमिशाश्वतं॥नशाभं

वधू
॥२७॥

वीशक्तिनकर्मकंवापिंडंचरूपंचपदादिकंनवा॥आरंभ॥गीता
निष्पत्तिघटादिकंचनैोतमीशामी॥३३॥यस्यस्वरूपात्सचरा
चरंजगदुत्पद्यतेतिष्ठतिलीयतेपिवा॥पयोविकाराद्बुदफेनबु
द्बुदास्तमीशामी॥३४॥नानात्वमेवकल्मसुभयहमन्यता॥अणुत्व
दीर्घत्वमहत्वशून्यता॥मानत्वमेयत्वसमस्तवर्जितंतमिशामी॥रामः॥
३५

अवधू ॥१३॥

भावनोद्भितः॥२७॥ एवं ज्ञात्वा त्वमुं मार्गं योगीनां नैव कल्पना॥ गीती
विकल्पवर्जितो दोषां स्वयं सिद्धिं प्रवर्तते॥२८॥ तीर्थे वांयुजगे
देवाग्रयत्र कुत्र मृतो पिवा॥ न योगी पश्यते गर्भं परब्रह्मणि लि
येत॥२९॥ सहजमजचिंत्यं यस्तु पश्येत् स्वरूपं॥ घरतियदि यथे
छंलिप्यते नैव दोषेः सहलर पीतद भावात् कर्मकिंचिन्न कुर्यात्॥ राम॥

रतः ॥ दृढबोधश्च धीरश्च स गच्छेत्परमं पदं ॥ २४ ॥ घटे भिन्ने घटाकाशे माकाशे लीयते यथा देहाभावे तथा योगी स्वरूपे परमात्मनि ॥ २५ ॥ उक्तं यत्कर्मयुक्तानां मतिर्यान्तेपि सा गतिः न चोक्तं कर्मयुक्तानां मतिर्यान्ते पि सा गतिः ॥ २६ ॥ या गतिः कर्मयुक्तानां सर्वागेंद्रियगोचरः योगीनां या गतिः क्वापि अगम्य

अवधू रूफकं यथा ॥२०॥ पौर्णमास्यां यथा चंद्रे येक एवाति निर्मलः ॥ गीता

॥१८ तं वै स्से मिरिकं पश्यद्विधादृष्टि विपर्ययात् ॥२१॥ अनेनैव प्रका

रे णबुद्धिभेदेन सर्वगः वेत्ता बुद्धिवा नामा च गीयते नामकोटिभिः

श्रीगुरोस्तु प्रसादेन मूर्खो भवति पंडितः ॥ तनुः स बुध्यते तत्त्वं

विरक्तो भवसागरात् ॥२३॥ रागद्वेषविनिर्मुक्तो सर्वसत्वहिते राम

43

विषवस्त्वस्यरौद्रस्य मोहमूर्छामदस्यच ॥ एकमेव विनाशाय अमो

घंसहजामृतं ॥१७॥ भावगंम्यंनिराकारंसाकारंदृष्टिगोचरं ॥ भावा

भावविनिर्मुक्तं अंतरालंतदुच्यते ॥१८॥ बाह्यभागंभवद्वीजमतःप्र

कृतिरुच्यते ॥ अंतरापंतरंज्ञेयंनारिकेलफलंयथा ॥१९॥ भ्रांति

ज्ञानंबाह्यगतं ॥ संम्यज्ञानंचमध्यमं ॥ मध्यान्मध्यतरंज्ञेयंनारिके

अवधू पिहितं नैव तेजो मध्यव्यवस्थितं ॥१३॥ आकाशं तेन संव्याप्तं ॥गीता
॥१७ न तद्व्याप्तं च केनचित् ॥ स बाह्याभ्यंतरं तिष्ठत्यवच्छिन्नं निरं
तरं ॥१४॥ सूक्ष्मत्वात्तददृश्यत्वान्निर्गुणत्वाच्च योगिभिः ॥ आलं
५५ बनादि यत्प्रोक्तं क्रमादालंबनं यजेत् ॥१५॥ सतताभ्यासयुक्तस्तु
निरालंबो यदा भवेत् ॥ तल्लयाल्लीयते नान्तर्गुणदोषविवर्जित ॥१६॥ राम

प्रतिभाती मे ॥९॥ सवाक्यरहितं यच्च सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरं परं ॥ मनो
बुधींद्रियातीतमकलंकं जगत्पते ॥१०॥ अदृश्यं सतं जं यत्र अहं
तत्र कथं भवेत् ॥ त्वमेव हि कथं तत्र कथः तत्र चराचरं ॥११॥ गग
नोपमयल्लोकं तदेव गगनोपमं ॥ चैतन्यं दोषरहितं च सर्वज्ञं पूर्ण
मेव च ॥१२॥ पृथिव्यां तरितं नैव मारुतेन न चाहितं ॥ वारिणा

अवधू० सर्वावयवनिर्मुक्तंतदहंत्रिदशार्चितं।।संपूर्णत्वान्नगृह्णामिविभो।।गीता
।।२६ गंत्रिदशादिकं।।६।।ममाधीनंनसंदेहःकिंकरिष्यामितृप्तिमान्।।
उत्पद्यंतेप्रलीयंतेबुद्बुदाश्चयथाजले।।७।।महदादीनिभूतानि
मनस्येवसदैवहि।।मृदुद्रव्यपुतीक्ष्णेषुगुडेषुकटुकेषुच।।८।।क
टुकत्वंचगोस्यत्वंमृदुत्वंचयथाजले।।प्रकृतिपुरुषस्तद्वदभिन्नः।।राम

त्ररचितामुविस्वरूपशून्यां पार्श्वेन किं नयति नोरिव गंतुकामान्॥
प्रयत्नेन विनायेन निश्चके चराराचरं॥ यस्तं भावततः शांतं वै
तन्यं गगनोपमं॥३॥ अयत्नाच्चालयेद्यस्तु एक एव चराचरं॥
नचैव मकथं भिन्नमद्वैतं वर्तते मम॥४॥ अहमेव परं यस्मात्सा
रात्सारतरं शिवं॥ गमागमविनिर्मुक्तं निर्विकल्पं निराकुलं॥५॥

नमेरोगादिकोदोषोदुःखदेहादिकंनमे॥आत्मानंविद्धिमांमेकंवि
शालंगगनोपमं॥७५॥सखेमनःकिंजल्पसिबहुनसखेमनःसर्व
मिदंवितथ्यं॥यत्सारभूतंकथितंमयाते गगनोपमोऽहं॥७६॥येन
केनापिभावेनयत्रकुत्रमृतःपुनः॥योगिनस्तत्रलियंतेघटाकाशोय
थांबरे॥७७॥तीर्थेचांत्यजगेहेवानष्टस्मृतिश्चापरित्यजन्॥समयज्ञान

नवसव

40

दि ३

करुणायुक्तः कैवल्यं याति केवलं ॥ ७८॥ धर्मार्थकाममोक्षं द्विपदादि॥ गीता
चराचरं ॥ मन्यंते योगिनः सर्वं मरीचिजलसन्निभं ॥ ७९॥ अ
तीतानागतं कर्म वर्तमानं तथैव च ॥ न करोमि न भुंजामि इति मे नि
श्चला मतिः ॥ ८०॥ शून्यागारे समरसपूतो तिष्ठन्नेकः सुखमवधू निलं २
तः ॥ विचरति हि नग्नस्त्यक्त्वा गर्वं विंदति केवलमात्मनि सर्वं ॥ ८१॥ तृ लि

यं तुरीयं न हि न हि यत्र विंदति केवलः मात्म नितत्त्र ॥ धर्मा धार्मौ न हि

वि न हि यत्र बंध मुक्ती कथमिह तत्त्वः ॥१२॥ सर्वशून्यमशून्यं च सत्या

घ सत्यं न विद्यते ॥ स्वभाव भावितं बूतु शास्त्रं सविकल्प पूर्वकं ॥१३॥ विंद

ति विंदति न हि न हि मत्र न हि न हि छंदोलक्षणं तत्त्र ॥ समरस मग्नो

भावितपूतः प्रलपितमेतत्कथ मवधूतः ॥१४॥ इति श्रीदत्तात्रय भ

५४

नवधू॰ गव कृत वेदांत शास्त्रे गुरु शिष्य संवादे स्वात्म संवित्युपदेशो नाम ॥ गीता
॥१७५ प्रथम संक्षेप ॥१॥ बारू स्य वा विषय भो गरत स्य वा पि मूर्ख स्य से
वक जन स्य गृह स्थित स्य ॥ एतद्गुरोः किमपि नैव हि चिंतनी
यं रत्नं कथं यजति को प्यशुचौ प्रविष्टं ॥१॥ नैवात्र काव्य गुण ए
व तु चिंतनीयं ग्राह्यं परं तिगुणता खलु सार एवं ॥ सिंदुर चि ॥ राम ॥

मनमुक्तोसि॥नबधोसिकदाचनं साकारंचनिराकारमात्मानं

मन्यसेकथं॥६०॥जानामितेपरंरूपंप्रत्यक्षंगगनोपमं॥नत्वा

परंहिरूपंवैमरीचिजलसंन्निभं॥६१॥नगुरुर्नोपदेशश्चनचो

पाधिर्नमेक्रिया॥विदेहंगगनंविधिविशुधोहंस्वभावतः॥६२॥

विशुध्धोसीश्वरोसिहंनतेचितंपरात्परं॥आहंचात्मापरंतत्वमिति

नशक्यते:

वक्तुं कुर्जं से ॥६३॥ कथं रोदिषि रे चित्त ॥ आत्मन्येवात्मना भव ॥

पिब वत्स कलातीतमद्वैतं परमामृतं ६४॥ नैव बोधो न चाबोधो

न बोधाबोध एव च ॥ यस्येदृशः सदा बोधः स बोधो नान्यथा भवेत् सना

ध्यानं न तर्को न समाधियोगो न देशकालौ न गुरूपदेशः॥ स्व

भावसंवित्तिपरं च तत्त्वमाकाशकल्पं सहजं ध्रुवं च ॥६६॥

पं नजातोहंमृतोवापिनमेकर्मशुभाशुभं॥विशुद्धंनिर्गुणंब्रह्मबंधमु अ

क्तीकथंमम॥६७॥यदिसर्वगतोदेवः स्थिरपूर्णोनिरंतरं॥

अहोमायामहामोहोद्वैताद्वैतविकल्पना॥६८॥साकारंचनि

५१ राकारंनेतिनेतीतिसर्वथा॥भेदाभेदविनिर्मुक्तोवर्ततेकेवलः

शिवः॥६९॥नतेचमाताभगिनीपिताचनतेचशत्रुर्नसुतश्चमित्रं

सकामभी

अवधू० नपक्षपातोनविपक्षपातःकथंहिसंतस्[illegible]ः॥७१॥ दिगंबं॥ गीता॥

॥१३॥ कंनतेचित्तंउदयास्तमयंनहि॥विदेहस्यशारीरत्वंकल्पयंतिकथं

बुधाः॥७२॥नहिभक्तविभक्तं नहिदुःखसुखानिच॥नहिसर्वं वं

मसर्वंचविचित्रंज्ञानमव्ययं॥७३॥नहंकर्त्तानभोक्ताचनमे

कर्मपुराधुना॥नमेदेहोविदेहोवानिर्ममेतिममेतिकिं॥७४॥ राम॥

परेणसहचास्माहि अभिन्नंप्रतिभातिमे॥ व्योमाकारस्व
थैकस्य ध्याताध्यानंकथंभवेत्॥४७॥यत्करोमियदश्ना
मियज्जुहोमिददामियत्॥एतत्सर्वं न मे किंचिद्विशुद्धोह
मजोव्ययः॥४८॥सर्वंजगद्विधिनिराकृतीदंसर्वंजगद्विधि
विशुद्धदेहं॥सर्वंजगद्विधिविकाररहितंसर्वंजगद्विधि

50

शिवैकरूपं ॥४९॥ तत्वंत्वंहि न संदेहः किन्नजानासि वा पुनः

असंवेद्यं स्वसंवेद्यं आत्मानं मन्यसे कथं ॥५०॥ मायातीतं क

थं चेति मायास्थानं न विद्यते ॥ तत्वमेक मिदं सर्वं व्योमाका

रं निरंजनं ॥५१॥ आदि मध्यांतमुक्तोहं न बद्धोहं कदाचन ॥

स्वभावनिर्मलं शुद्धं इति मे निश्चलं मनः ॥५२॥ महदादि जग

सर्वंनचैवकिंभाति भाति मे॥ब्रह्मैवकेवलंसर्वंकथंवर्णाश्रमस्थि
तिः॥५३॥जानामिसर्वथासर्वमहमेकोनिरंतरः॥निरालंबम
शून्यंचशून्यंव्योमादिपंचकं॥५४॥नषंढोनपुमान्नस्त्रीनबो
धोधोनकल्पना॥सानंदावानिरानंदमात्मानंमन्यसेकथं॥५५
षडंगयोगे.नतुनैवशुद्धंगुरूपदेशे.नतुनैवशुद्धं॥मनोविनाशे.

51

अवधू० नतुनैवबुधं स्वयं च तत्वं स्वयमेवं बुधं ॥५६॥ नहि पंचात्मको देहो ॥ ता ॥
॥५७॥ विदेहो वर्त्तते नहि ॥ आत्मैवकेवलं सर्वं तुर्यं न चक्रथं त्रयं ॥५७॥
नबद्धो नैवमुक्तोहं न चाहं ब्रह्मणः पृथक् ॥ नकर्त्ता नैव भोक्ताहं
व्याप्यव्यापकवर्जितं ॥५८॥ यथा जले जलं न्यस्तं सुलीनं भेद
वर्जितं ॥ प्रकृतिं पुरुषस्तद्वद्भिन्नं प्रतिभाति मे ॥५९ ॥ यदिनाराम ॥

कथं भवामि ॥ सर्वं शिवं परमार्थतत्वं स्वछः स्व नवं
भावाद्गगनोपमोहं ॥३५॥ नवं नाहं समंतत्वं कल्पना
58 हेतुवर्जितं ॥ ग्राह्यग्राहकनिर्मुक्तं स्वसंवेद्यं कथं भवे
त् ॥३६॥ अनंतरूपं नहि वस्तु किंचित्तत्वस्वरूपं न
हि वस्तु किंचित् ॥ आत्मैकरूपं परमार्थतत्वं नहिंस

कोवापि न चापि हिंस्य:॥३७॥ विशुद्धोसि समं तत्त्वं विदे
हं सर्वतो मुखं विभ्रामः कथ मात्मार्थे निभ्रांतो हं कथं पु
नः॥३८॥ घटे भिन्ने घटाकाशं सुस्थिं भेदवर्जितं॥शि
वेन मनसा तद्वत् न भेदः प्रतिभाति मे॥३९॥न घटो न घ
टाकाशो न जीवो जीव विग्रहः॥केवलं ब्रह्मसंविद्धि वेद्य

वेदकवर्जितं ॥४०॥सर्वत्र सर्वदा सर्वमात्मानं सहजध्रु
वं सर्वशून्यमशून्यंचव्रह्मं मांविधिनशौसैयः ॥४१॥ वेदा
नलोकानसुरानयक्षोवर्णाश्रमानैवकुलंनजातिः॥
नधुम्रमार्गोनचदिप्तिमार्गोब्रह्मैरूपंपरमार्थतत्वं ॥४२
व्याप्यव्यापंनिर्मुक्तंवेमेवसकलंयदि॥प्रत्यक्षंचापरो

क क

अवधू० क्षंच आत्मानं मन्यसे कथं ॥४३॥ अद्वैतं केचिदिछंति द्वैतं गीता

॥१॥ तमिछंति चापरे ॥ समं तत्वं न विदंति द्वैताद्वैतविवर्जितं ॥४४

श्वेतादिवर्णरहितं शब्दादि[illegible] वर्जितं ॥ कथं यान्ति समं त गुण

त्वं मनोवाचामगोचरं ॥४५॥ यदा हि म[illegible] सर्वं देहादिग से

गनोपमं ॥ तद[illegible] ब्रह्म संवेति न तिद्वैतं परापरं ॥४६॥ राम ॥

54

स्यास्यनैवास्तित्वं न ते पुनः ॥ त्वमेव परमं तत्त्वं मनः किं परितप्यसे ॥२४॥ जन्ममृत्यू न ते चित्त बंधमोक्षौ शुभाशुभौ ॥ कथं रोदिषि रे चित्त नामरूपं न ते न मे ॥२५॥ अहो चित्त कथं भ्रांत प्रधावसि पिशाचवत् ॥ [illegible] सानंद गच्छ योगात्सुखी भव ॥२६॥ त्वमेव तत्त्वं हि विकारवर्जितं

अनिकेतमत्र चा

निष्कंपमेकं हि विमोक्षविग्रहं ॥ न ते विरागो ह्यथवानुरा
गं कथं हि संतप्यसि कामकाम ॥२७॥ वदंति श्रुतयः स न: २
र्वा निर्गुणं शुद्धमव्ययं ॥ अशरीरं समं बंधं मां विद्धि न सं न
शयः ॥२८॥ साकारमनृतं विद्धि निराकारं निरंतरं ॥ एत
त्तत्वोपदेशेन न पुनर्भवसंभवः ॥२९॥ एकमेव समं तत्वं

वदंतीह विपश्चितः॥ रागस्या गात्पुनश्चित्तमेकानेकं

न विद्यते॥३०॥ अनात्मरूपं च कथं समाधिरात्म

स्वरूपं च कथं समाधिः॥ अस्तीति नास्तीति कथं स

55 माधिर्मोक्षस्वरूपं यदि सर्वमेकं॥३१॥ विशुद्धोसि

समंतत्वं विदेहस्त्वमजोव्ययः॥ जानामि

अवधू॰ च न जानामि ध्यात्मानं मन्यसे कथं ॥३२॥ तत्त्वमस्या ॥ गीता
॥७॥ दिवाक्येन आत्मा वै प्रतिपादितः ॥ नेति नेति श्रुतिर्ब्रूया
दनृतं पांचभौतिकं ॥३३॥ आत्मनेवात्मना सर्वं त्वया
पूर्णं निरंतरं ॥ ध्याता ध्यानं न ते चित्तं निर्लक्ष्यं ध्यायसे
कथं ॥३४॥ शिवं न जानामि कथं वदामि शिवं च जानामि

अवधू० ॥५॥ परं ध्येयमखंडं त्वं दूरसि कथं ॥२०॥ न जातोसि मृतो न ते देहं कदाचन ॥ गीता ॥
न ॥ सर्वं ब्रह्मेति विख्यातं ब्रवीति बहुधा श्रुतिः ॥२१॥ सबाह्याभ्यं ॥५॥
तरो त्वं सि शिवः सर्वत्र सर्वदा ॥ संयोगश्च वियोगश्च वर्तते न
चते न मे ॥२२॥ इतस्ततः कथं त्वं प्रधावसि पिशाचवत् भ्रां
न त्वं नाहं जगच्चेदं सर्वमात्मैव केवलं ॥२३॥ शब्दादि पंचकग्राम ॥

र्नं

तः

आत्मैवं केचिय ॥१७॥ अहमेकमिदं सर्वं व्योमाकारं निरंतरं ॥ पश्यामि कथमात्मानं प्रत्यक्षं चातिरोहितं ॥१८॥ त्वमेवं चैकं हि कथं न बुध्यसे समं हि सर्वेषु विनिष्टमद्वयं ॥ सदोदितोसि त्वमखंडितः प्रभो दिवा च नक्तं च कथं हि मन्यसे ॥१९॥ आत्मानं सततं विद्धि सर्वमेकं निरंतरं ॥ अहं ध्याता

57

घंचापरंपूर्णमसिद्धंतत्त्वमव्ययं॥५॥यदेकंनिर्गुणंसत्यं
निराभासंनिरंतरं॥सच्चिदानंदरूपंतुदत्तात्रैंचिदक्रियं॥६
गोरक्षउवाच॥त्रिगुणशरीरेभवतीसंसारे॥अजनसमु
द्येचरतीहननं॥मुनिवरनमितंभवगुणरहितंपरमविशु
द्धंभोसकलं॥७॥भावाभावंभवतिनभावेभावयतीहंमनो

रितन्न मलयविन्निन्नमलमानस्यस्मृतिवचनं शृणु भो अव
धूतः॥८॥श्रीदत्तात्रेयउवाच॥एनेदंपूरितंसर्वमात्मनैवात्म
नात्मनि॥निराकारंकथंवंदेह्यभिन्नंशिवमव्ययं॥९॥पंच
भूतात्मकंविश्वंमरीचिजलसंनिभं॥कस्याप्यहंनमस्का
रःअहमेकंनिरंतरं॥१०॥आत्मैवकेवलंसर्वंभेदाभेदो

न विद्यते॥ अस्ति नास्ति कथं ब्रूहि विस्मयः प्रतिभाति मे॥११
वेदांतसारसर्वस्वं ज्ञानविज्ञानमेव च अहं चात्मा निराका
रः सर्ववेषिस्वभावतः॥१२॥ यो वै सर्वात्मको देवो निष्कंपो
गगनोपमः॥ स्वभावनिर्मलः शुद्धः स एवाहं न संशयः॥१३
अहमेवाव्ययोऽनंतः स्वतो विज्ञानविग्रहः॥ सुखं दुःखं न

यि २

अवधू० जानामि कथं कस्यापि वर्तते ॥१४॥ न मानसं कर्म शुभाशु गीता
१४॥ भं मे न कायिकं कर्म शुभाशुभं मे ॥ न वाचिकं कर्म शुभाशुभं मे ॥४॥
ज्ञानामृतं शुद्धमतीन्द्रियोऽहं ॥१५॥ मनो वै गगनाकारं मनो मा
वै सर्वतोमुखं ॥ मनो वै गगनाकारं न मनः परमार्थतः ॥१६
शीयते कथं कस्यापि वर्तते ॥ न हि सर्वमसर्वं च ३ ॥ राम ॥

मनो मनसि

अवधू० पर्वतैं ॥१॥ ईश्वरानुग्रहादेवं पुंसामद्वैतवासना ॥ महाभयपरि ॥ गीता
॥२॥ त्राणाद्विप्राणामुपजायते ॥२॥ यस्य बोधादिदं सर्वज्ञानविज्ञा ॥२॥
न गोचरः ॥ तस्मै सदैकरूपाय दत्तात्रेयाय ते नमः ॥३॥ दत्ता
त्रेयं शिवं पूर्णं भावाभावविनिर्गतं ॥ अद्वैतं परमं गुह्यं निर्विक
ल्पं निरंजनं ॥४॥ कथं वदामि निर्भावं भेदाभेदविवर्जितं ॥ अभेदो राम

भेद

एतां सोऽहमनन्यभावशरणं त्वं त्राहि मां माधवः॥ दत्तात्रेयमजं शुद्धं

ब्रह्म निर्वाणनिष्ठितं॥ अवधूतमहं नौमि विज्ञानानंदविग्रहं॥ पठि

ताप्यपि गीतं च त्रिवारं येन धीमता॥ त्रिमासं रुद्धतेऽसि (?) ध्यं नि

ष्कामो वा सकामतः॥ दत्तात्रेय उवाच॥ क्वचित्यागी क्वचिद्भो

गी क्वचिन्नग्नपिशाचवत्॥ दत्तात्रेयो हरिः साक्षाद्भासते सिद्ध

॥श्रीगणेशायनमः॥श्रीसरस्वत्यैनमः॥श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयायनमः॥रा-
म॥गणेशं शारदां चैव गुरुं संतं नमाम्यहं॥तेषां प्रसाद निर्विघ्नं [illegible] श्लो-
स्य॥कार्थेन प्रका[illegible]ते॥१॥अथ [illegible]ते॥ॐ अस्य श्री अवधूतगीतामा
॥लामंत्रस्य॥योगेश्वरऋषिः॥शिरसि॥गायत्री छंदांसि मुखे॥श्री
॥दत्त परमात्मने देवता हृदये॥ऐनेदं पूरितं सर्वमेव इति बीजं॥ममापु

60

रव्य

ऽ५५:

॥ऋषअत्रिर्योनाभो॥ ज्ञानामृतंसमरसंगगनोपमोहं शक्तिः गुह्ये
॥किमरोदिषि मानससर्वसन्नकीरुकंपादयोः॥स्वरूपनिर्वाणमना
॥मयोहंव्यंजनं॥योगमोक्षस्य नि षायापरिपाक सिध्यर्थे॥श्रीद
॥त्तगीतामालामंत्रजपे विनियोगः॥अथ करंन्यासः॥एनेदंपूरितं
॥सर्वं अंगुष्ठाभ्यानमः॥ज्ञानामृतंसमरसंतर्जनी०॥स्वरूपनिर्वा

॥ण मः नायोहं मध्यमाभ्यां नमः॥ किमरोद्दिषि मानस सर्व समे अनामि

॥ काभ्यां नमः॥ यदिचैक निरंतं सर्व शिवं क नि ष्ठिकाभ्यां नमः॥ नमी रं२

॥ शामासनमुपै मिशाश्चतं करतल कर प्र ष्ठाभ्यां नमः॥ एवं हृदयादिन्या

61 ॥सः॥ एनेदं पूरितं सर्वं हृदयाय नमः॥ ज्ञानामृतं [illegible] संशिरसे॥

॥ स्वाहा॥ स्वरूप निर्वाण मनो मयोहं शिखायै वषट्॥ किमरोद्दिषिमा

समर

अव धू० ॥नससर्वसमंकवंचायरुं॥ यदिचैकनिरंतरसर्वशिवंनेत्रत्रयायवोषट्॥ गीना॥

॥१॥ ॥तमीशमात्मानमुपैमिशाश्वतंअस्त्रायफट्॥ नित्यंयस्यांघ्रियुग्मं ॥ ३॥

॥ह्रिमकरसदृशंमितिरिग्बंधः॥ अथध्यानं॥ श्रीमत्सिद्धिकौरीरर

॥न्नकिरणांछीत्नांघ्रियुग्मांतरं॥ भक्त्याशक्तितथैकसिंधुलहरीशक्त्या

॥र्थचिंतानलंसिंह्याद्रीशिखरेशिखाग्रवसतेश्रीदेवदत्तप्रभो ॥राम॥

62

लंकारयुतां अंजनौघरहितां ॥ वेशपां वेश्मिप्रदाने
न मम पापं व्यपोहतु ॥ जन्मांतरे च पि सदा सौभाग्यं
मम वर्द्धतां ॥ सुमंगलीति मंत्रेण वेशपां वेश्मनिश्री
पेत् ॥ पुनः स्नाता ॥ वेश्मसंपुज्य ॥ सौभाग्यमिवद्धा
र्थं वंशपात्रदानमहं करिष्ये ॥ इति संकल्पः ॥ वंशपा
त्रमिदं श्रेष्ठं सौभाग्याष्टकसंयुतं ॥ वंशानामुत्तमं दा
नं मतं शांतिप्रपच्छमे ॥ ततः आचार्यं पूजनं कृत्वा ॥
कुमारीः संगतां सिंधुपर्णं वर्सि दिव्यान् ॥ यस्यस्मृते २
तिनमोइभार्यपेत्राकुर्यात् ॥ इति वैशीतानविधिः ॥

भर्तारं चौल्का ॥ भक्षितैरज्ञातात्तान भर्तारं नता
भर्तारं प्रार्थयेत् ॥ अपराधसहस्राणि जालानीम
ममोहलः ॥ तस्य वै प्रसंन्नेन मनसा क्षंतुमर्हसि ॥ त
त्समात्तन्मया भोगः स्वामिन्नुक्ताः सहस्रशः ॥ आनी
ताभिश्च याभ्यास्ये क्षेत्रे कामफलप्रदं ॥ गंगायमुन
योर्यत्र सरस्वत्याश्च संगमः ॥ त्रितिलिङ्गविलालोके
भाग्यसौभाग्यवर्द्धिनि ॥ तत्र वै तौ प्रदास्यामि यया
ष्टा स्वामिनो भवेत् ॥ ततः मंत्री ग्रंगुकंकनितां वेति
कुंकुमादि सौभाग्यसामग्रीसहितां यथाशातिभ्र

नंतथाह्लाताह्लातरङ्गोदेवस्यछिजनितादिसम
स्तपालकानांसंघोनिरासद्वारा श्रीवेणीमाधवश्री
सर्थंस्थितासितसंगमेस[illegible]चैलंस्नानमहंकरि
ष्ये॥इतिसंकल्पः॥स्नाता॥वेणीपुष्पादिशिरकेर
स॥ममसमस्तपापक्षयद्वाराअखंडसौभाग्यसं
पत्संततीसौख्यावैहिकामुष्मिकफलसिद्ध्यर्थं
६३ स्वर्गभोगनानाजन्मनीसौभाग्यादिरव्यर्थंवे
ण्यांवेणीदानंचमहंकरिष्ये॥ममवेणीप्रदानादि १
कारसंपदसिद्धितनमचताबुरंतु॥इतिवामतोय॥

॥श्रीगणेशाय नमः॥ अथ घेशिलादानविधिः॥ स्त्रियांस
भर्तृकाणां तु सर्वपापापनुत्तये॥ अयागेनपत्नं कुर्यान्मास
क्षेत्रे कदाचन॥ समुत्काद पाद्यत्वाभूमिकायां मतं मु
ख्यातु॥ सर्वोन्के शान्मुधत्यघेदयंदेगुलब्रह्मत्वं॥
पत्नी करो संयोज्य वेशीन्नमस्सृत्॥ आचम्य॥ देश
कालौ संकीर्त्य॥ मम जन्म प्रभृति अद्ययावत्॥ का
यिक वाचिक मानसिक सांसर्गिक सकल पातक अ
तिपातक उपपातक लघुपातक स्थूलपातक सू
क्ष्मपातकानां [illegible] हस्तोद्धार [illegible] चरिता

॥ शुभम् ॥ अथ सौख्यसोमवारव्रतप्रारंभः ॥

॥श्रीगणेशायनमः॥ श्रीसांबसदाशिवायनमः॥ अथषोडशसोमवारकथाप्रारंभः
येदर्भदेशीपरमपावित्रं॥ अमरावतिनामनगरं॥ तेथेशिवालयमहांथोरं॥ जेवीं
पुर्वीत्रिभुवनीं॥१॥ तेथेकोणेएकेवेळीं॥ शिवपार्वतीदेस्थळीं॥ उमतायेऊनि
देउळी॥ राहतेजालेक्षणएक॥२॥ स्थंबरवणीकपाहुनि॥ पार्वतीम्हणेशूळ
पाणी॥ सारिपाटखेळमांडों॥ दोनि॥ देसेमजवीटतौ॥ मगशिवबोलेअवंदेस
कारडावमांडिलासम्यक॥ तेथेंगुरवपूजा॥ कारीतहोताएक॥ सासिगि
रजाकायबोलै॥५॥ डावहाकोणजिंकिलासत्यसंगुरवासांगवाढिलाबोल

वतोगुरव बोलेउत्तावे ॥ शिवेजिंकिता हे निर्धारे ॥ ५ ॥ मग दूस
रंडाव मांहिला ॥ रवेळता पार्वतीने जिंकिला ॥ अंबाल बे असलेबो
लिला ॥ तरी तुको दिहो शिल ॥ ६ ॥ ऐसे उने नेत्रा विला ॥ तव गरवास
कुंडु भरला ॥ मग तो भयाभीत जाला ॥ शिव गेला कैलासी ॥ ७ ॥
त वतो गुरव चिंवता करी ॥ कुंड भरे अति दुःख करी ॥ तव थेअ
सुर आल्या मंदिरी ॥ अवघे शिव दर्शना लागि ॥ ८ ॥ सानिध्य हि
ले गुरवा रते ॥ कुंड जाहला कोण्या अर्थे ॥ तव गुरव बोले ताहा थे ॥

65

70 निरजैनैमनआविलै॥७॥ऐकोनीअप्सरातेअवंसरी॥गुरवातुंचिंता
नकरी॥सोळासोमवारव्रत निधीरी॥करीतांयेथादूरहोईल॥१०॥म
गतोऊठे स्रडकरी॥करजोडुनिविनंतीकरी॥मातेहेव्रतसेडकरी॥जैमेस
विस्तारसांगिजेको॥१२॥अप्सराबोलेतेअवसरी॥प्रतिदिनिसोमवारक
री॥अपनअसांवेनिराहारी॥चारप्रहरदिवसा॥१४॥मगसादिवरी
सायंकाळी॥यथासांगपूजावाचंद्रमैळी॥धूपदीपदुसादिसकळी॥
लोइशीपचारैंपुजावी॥१५॥अर्धशैरकाःपीकवेईजा॥साचेतीनगांके

रकीजे॥ घृतगूळसंतभक्षिजे॥ अलवणीरहित॥१४॥ ऐसें सोळासोमवा
रव्रत॥ चालवीजे यथास्थित॥ मग सत्रावा सोमवार निश्चित॥ सांगेनाराय
णकथा॥१५॥ मग सत्रावा सोमवार॥ कणीक घ्यावी सवापांच शेर॥ तूप
गूळ घालोनी सविस्तर॥ चूर्णीला चा करावा॥१६॥ मग चूर्ण देउळीं मा
ची॥ ता येतीन विभाग करावीं॥ एके विभाग शिवापाशि ठेवावा॥ यथावि
धीपूजा करावी॥१७॥ द्वितीय विभाग देउळीं वांटिजे॥ तृतीय विभाग घरा
सि आणिजे॥ आणि कुटुंबासहित भक्षिजे॥ तेणें सुख होईल॥१८॥ ऐस
तामनेगुरवा अवधीं॥ हें व्रत सहावर तूं करी॥ मग ते गुरव व्रत धरी॥ सत

सा० सत्त्रिवाच्या॥१९॥पाडपरीयेकेदिंवशि॥ईश्वरपार्वतीदोघेजणे॥फिरतफिरतमा
३ गुत्यानि॥सोचस्थविडतरलि॥२०॥पार्वतीपुसेगुरवा भ्रतीं॥तुजाकुष्ठगेलाकोणे
रिति॥सोमसोमवारनिगुती॥कैसेनिकुष्टदुर्वाडिली॥२१॥उमातूनिअनिर्वेको
करी॥केवठिपेव्रताचिथोरी॥आतानीव्रतकरीननिर्धारी॥माझापुत्ररुस
लाम्हणोनियां॥२२॥नगरिंमंगळव्रतओपेरी॥पूर्णव्रताचेअवसरी॥स्वाम
कार्तीकेमनीविचारी॥मीतेरुसणेहेआयोग्य॥२३॥ स्वामीकुठोनिताल्का
ळी॥पावानिआलामातेजवळी॥तातापुत्राचिभेटजाली॥तसुखवोर्णि
लेनवजाये॥२४॥स्वामीबोलेजननीशी॥माझेमननीनबोलवेतुला

शि॥ कामगती जाली कैशी॥ हे मजुन कळे ची॥ २५॥ मग शौल्य जास
पेपुत्राते॥ मी ब्रत आचरीलें सत्य॥ तेणे तुज जो ह्रीउ लंकेठो॥ माझिये
मैंटौ लागी॥ २६॥ मग स्वामी म्हणे मी व्रत आचरीण॥ माझा मित्र आ
हे येक ब्राम्हण॥ स्वामी मातें भेद बहुत दिन॥ जालि नाही अद्या
पि॥ २७॥ याउपरि ग स्वामी कुंती कौ॥ व्रत आरंभिलें देखे॥ सावा
मी नमस्कारुनी: शंका॥ भेट जाती लाता कोळि॥ २८॥ मग मागे सत
ब्राम्हण होता॥ तेव्हा स्वामी सप्रसंत बता॥ तुम्हि अतिमागे चा
लता॥ भेट जालि हे नवलउ असौ॥ २९॥ शिवस्तुत्त तोमि चाते॥ मी

म० व्रत आचरीले अद्भुत॥ तेणे भेट जाली या पंथे॥ जक स्नात द्विजो
त्तम॥ ३०॥ द्विजो लेणे लाचमत्कारा॥ या व्रतू चीकरीन अंगिकार॥
मजाल नक रणेसत्वर॥ सपानि आचरीतो॥ ३१॥ व्रत केले सं
पूर्ण॥ द्विज करी विदेश गमन॥ तो मार्गी ऐक नगर॥ गृह नाम अ
पूर्व तेथे देखिले॥ ३२॥ तथराजा पुण्यपवित्र॥ सा सिद्धेक कन्या
सुंदर॥ ती चैमाडी के सेवर॥ पण स्वर करी ती या॥ ३३॥ हस्ती नी कं
गारून॥ ती चैतोंडेत माळ देउनी॥ जो व्यागज्यांत माळ घाली लें राम
जाण॥ सा सकन्या देईन॥ ३४॥ सर्व राजे मिळाले॥ इतर को ४

क बहुत आके ॥ तव ते थेद्वि जा दिन वही के धये की कडे बहु
त अं सी ॥ ७५ ॥ तव रुस्तोणी फिर त की रत ॥ आदीउ आद्वि उ ते
थो ॥ नाथ घात जि अं के स्ना ता ॥ उ यं उ य का रूप ते ह ते ॥
७६ ॥ मग बछ्रू वर दोपे जनि ॥ कोद न अंस ता स्करन सदनी ॥ त व कोपीये
के द्वि व सी ॥ प्रभु कारी रा उ के न्या ॥ ७७ ॥ तैं भि मागेस्त अस
ताद्वि जो त मा ॥ मीप्राप्त जा लै तु मा सी ॥ कोण सा स्र कु ता चा महिमा ॥
ता मं ज न कछे ॥ ७८ ॥ द्विज भणे ऐ क सा च र ॥ धे न के कै सी
म वार ॥ या पु ण्ये तुं ज सा रि खा पर चार ॥ प्राप्त जा लो तु उ ला गि ॥ ७९ ॥ २३

जंवं माम नी आश्चिर्य करीत केव्हढि याव्रताचि थोरी ॥ हे व्रत करी नॅमि धीरि मो
पाहें चमत्कार करी ॥४०॥ आपणास पुत्र व्हावा पाहिजे ॥ व्रत करीता स्वप
पें ध्वजो पुत्र दीधला तेजःपुंज पहा ऐसा व्रत महिमा असे ॥४१॥ राना पुत्र आणी स्व
चिषंत ॥ ज्ञानि अनुभवी भक्त विरक्त ॥ पुण्य श्लोक प्रतापवंत ॥ अक्षयी पुत्र त्व चालवीजो ॥४२
ऐसे पाळक पुत्र प्राप्त जाहला ॥ देखोनि द्विज संतोष ला ॥ ह्मणे या व्रताचा प्रताप आगळा ॥
मज वर्णिला न वजाय ॥४३॥ ऐसा पुत्र देखोन आनंदघन ॥ माता पिता यास जाले समाधा
न ॥ तव तो पुत्र विनवी माते लागुन ॥ मी तुह्मास प्राप्त कवण्या गुणे ॥४४॥ माता ह्मणे पुत्रराया ॥ शिव
तुं ऐके चित्त देउनिया ॥ उत्तम शिवव्रत केलिया ॥ मन कामना पुरतील ॥४५॥ मग पुत्र विनवी माते ५

ते ॥ तेअलदेयीमातेतें ॥ मज राज्य पाहिजे आयते ॥ कोहि सा यासन करिता ॥ ४५ ॥ न व पुत्रास सांगे मा
ता ॥ सोमवार व्रतकरी बुधिवंता ॥ सिधि होईल तत्वता ॥ मनकामना असती ज्या ॥ ४६ ॥ मग पुत्राने व्रत
धरिता ॥ येक नगरीयक राजा होता ॥ त्यासि पुत्रसंतति नसता ॥ कन्या येक असे पे ॥ ४७ ॥ मग त्या
राजयाने हा वर पाहूनि वरिष्ठ ॥ कन्या दिधली लग्न करूनि श्रेष्ठ ॥ राज्य हि दिधले आपुपट ॥ देउनि आ
पण शांत जाहला ॥ ४८ ॥ याउपरी तो राज्य करूं लागला ॥ व्रतसंकल्प संपूर्ण जाला ॥ ज्या दिवसी सत्रा सो
मवार आला ॥ म्हणे ही स्त्रीस सांगून पाठविले ॥ ४९ ॥ स्वापांच शेरकणीक घेईजे ॥ त्याचे त्रय अंगारीके
करिजे ॥ गुळ घृत चूर्मा करिजे ॥ मग देउळि सत्वर पाठवावे ॥ ५० ॥ स्त्रिये नेऐको न समाचार ॥
म्हणे येवढा हा राजा थोर ॥ देउळी चूर्मा नेता विचार ॥ बरवा न दिसे राजयाचा ॥ ५१ ॥ मग तव की
मो हरास सत्वर ॥ घालुनि पाठवी सामोर ॥ रताचा भंग केला निर्धार ॥ तेणे अपणी वर क्षोभला ॥ ५२ ॥ बुसम
ध्वेतसे तेष्भू पाला ॥ तुझ्या स्त्रियेने माझ्या रताचा भंग केला ॥ तया राज्यास क्षय आणीला ॥ त्र
सपाये ईल तुज लोगि ॥ ५३ ॥ आतु यासी सपत्नीक तठे बिता ॥ राज्य क्षयं होईल तत्वता ॥ न रीतु जराज्य रक्षुनि

आता॥ तरी स्त्री सर्व थादे शांन रा सोडून जावी॥५४॥ मग ह्मणे प्राचीन प्रधाना॥ ई-च्या बापाचे राज्य असोन॥
ईस देणे काहाडुन॥ हेही निंद्य ज्ञाण अह्मासी॥५५॥ यावरी त्रिनेत्र सांगे प्रधानासी॥ जरी तु आपुले राज्य
बुडवीसी॥ राजाही बुडेल निश्चयेसी॥ तरी चाईस अंगिकारीजे॥५६॥ मग उभय वर्गी विचारून॥ राज्य क
न्या दिधली काहाडुन॥ मग ती चालिलि दीनवदन॥ बहुत खेद करीत चीत्ती॥५७॥ मग ते कोण्या येके नगरी॥
जाउन राहिली येके वध्याचे घरी॥ वध्या बोले माझे सूत विकोन येई वो नारी॥ तुते कन्या मानुन ठेवी
न मी॥५८॥ सवते चालिलि सुत घेउन॥ तो मार्गी सुटला अद्भुत प्रभंजन॥ वावटोळीने सुत गेले उडोन॥
परतोन आली घरासी॥५९॥ ह्मातारीस समाचार कळला जाण॥ की वाशियाने सूत गेले उडोन॥ मग वृंसा
ल मे तिये लागुन॥ तूं जाई माझे येथुनीया॥६०॥ तेथुन ही ते राणी चालिली॥ जाउनिया तेलीयाचे गृही राहि
ली॥ तेथे दोन च्यार स्त्रीहे भरिल्या होत्या घागरी॥ सा उलंडोन गेल्या अकस्मात॥६१॥ तव तेली ह्मणे बाई रूपा
करी॥ तुह्मी येथोन जावे सडकरि॥ आपण असता अह्मी भी नारी॥ होउं रे सरिसा येते॥६२॥ मग ते थोनिस
दरा बाहेर चालली॥ जाउन दीवसि तउभी राहिली॥ तो तेनरी हि अटोन गेली॥ ऐसी कर्मगती गहन तिथे
ची॥६३॥ मग तिणे चरिला वनवासा॥ अरण्यात हिंडे असमासास॥ तो सरोवर देखिले रमणीक॥ जळ निर्मळ रि
भरले असो॥६४॥ त्या सरोवराचे तीरी॥ उभी ठाकली क्षणभरी॥ तेथे गोराखी आले अवसरी॥ जळ न्यारान्ना ५

गा। ईश्वर बिल्या॥६५॥गोरख वेजक्के ज्ञारान करिता॥तो कीटक पडिले रवति अन चिंता॥ते लण
रहे सुदरा कोय येथे वसता॥कीटक पडले असंख्यात॥६६॥तवें गोरक्षक गलबलो करिता॥
तेथे शिवालयीं येक गोसावी होता॥तो ऐकुनि धाउन आली तत्वता॥राणीस नेले आश्रमा आपुले
॥६७॥नवनीत बोलिले सतीस सुजाण॥ऐसा सर्तुक न्येम मान॥तुज भक्षावया नाहि न्युन॥संत
तोषे शिल्पा नेली ते॥६८॥मग ते राहिलि लीला परी॥का अकस्म सनें करं॥ऊद काशिहा तन काव निर्धार
तोले ... निर्धार परी प्रकारी हो न गोसावी नष्ट स्थ जाहला॥६९॥आता कोण कृपा या करां वा॥या रोधास
रिश्वश्रसेन करा ता॥ईश्वया परी को गरोषडाणा वा॥गोसावी प्रश्न करीतसे॥७०॥गोसावी करीअनुष्ठान॥त्यास
ईश्वर जाहला प्रसन्न॥शिव देता जाहला वरदान॥म्यागलणे अपेक्षित॥७१॥गोसावी ह्मणे ईश्वरास॥ईचे पुर
री कोण दोष॥तो सांगिजे अवश्य का॥कृपा करोनि मजलागी॥७२॥शिव ह्मणे सो कासोम वार व्रत॥ईने भंगिले
समस्त॥म्हणोन दुःख प्राप्त॥इजलागी जाण पां॥७३॥गोसावी ह्मणे वृषभध्वजा॥तू कृपा करी महाराजा॥दोष
परिहार करी मजा॥कृपावंत होउनि॥७४॥शिव ह्मणे सोळा सोमवार॥ईने केलिया पापपरिहार॥निर्दोष होइल सत्य
लंकर॥आपल्या स्वामीस भेटेल॥७५॥ऐसे बोलूनि शूळपाणि॥गेले आपल्या स्वस्थानि॥व्रत करिती झालि
कामिनि॥भावार्थ धरूनि निश्चया॥७६॥स्मरण जाले भ्रतारासि॥आपलि स्त्री कोठे असेल उपवासि॥शोधनि
या करावे वेगेसि॥ऐसा विचार करीत असे॥७७॥देशादेशी हेर पाठविले॥फिरता फिरता सान नगरा आले॥
तव ते ते ती राज्यस्त्री देखिले॥मागं लागले महताले॥७८॥गोसावीन द्रव्य ति वचना॥हेर गेले माघारे परतोन॥
राजया सि सांगीतले वर्तमान॥ऐकोन हर्षयुक्त जाहला॥८०॥मग राजा आणि प्रधान॥दोघे येता न लोग ना ह्मण॥थो
रसंभार घेउन॥गोसावीन [illegible] महतास संपूर्ण॥वचन मृदु

सोम
७

बोलौनयसखाधानये॥ जेडु नीय॥ ८२॥ संतोषोनिझगेराजेंद्रा अवधारा॥ माझि कन्या हे निर्धारा॥ आनवरी
पाळिकी संदरा॥ आता तुह्मी त्वरे करावे॥ ८३॥ आता जाउठोनि ते अवसरि॥ योगियासि नमस्कार करी॥ आ
पलि स्त्री धरोनि करी॥ स्वखासनी बैसविली॥ ८४॥ नीजनगा जल आपुले यास्थळा॥ येवोनी उत्साह थोर के
ला॥ दान दक्षिणा तेवेळा॥ अपार दिधली द्विजाते॥ ८५॥ राजा रानीची भेट जाली॥ सरवस्व राज्य करो लागली॥
शिवव्रतेस्वरूपा केलि॥ मही माजगा पनवर्मे वे॥ ८६॥ ऐसा जो व्रत करील बरि ट॥ सासरूपा करील नीळकं
ठ॥ दुःख दारिद्र कोट्ट संकष्ट॥ दूर होतील लक्षण लागता॥ ८७॥ जो कोणी कामना करून॥ व्रत आचरेल संपूर्ण॥ त्या
चे मनोरथ पूर्ण॥ नीळकंठ करील पै॥ ८८॥ प्रभोरा पार्वती करे ह्मासाचार॥ मज ही आला चमत्कार॥ भाव धरो
नि यासाचार॥ सर्व कामना सिद्ध होती॥ ८९॥ आरोग्य वृधी आणि धन॥ पुत्र पौत्र कन्या होती॥ इछिली ध्या
संपूर्ण॥ व्रत तप करिता कार्य सिद्धि॥ ९०॥ सोळा सोमवार ग्रंथ॥ जो पठण करील त्वरित॥ त्यास स्वरूपा करी
ल नीळकंठ॥ निश्चयेसि जाणता॥ ९१॥ नित्य पठण करील जो पुरुष॥ त्यासी पावेल अंतरी नीळकंठ॥ सावकाश
बव देलरात्रं दिवस॥ प्रसंन होईल निर्धारे॥ स्त्री अथवा पुरुष निश्चित जाण॥ तो शिवाला होय प्रीति करून
॥ सिध्दांति अथवा पंडित जन॥ दोष देवोता जालंगरकी॥ ९२॥ ऐसा ... विवाद करी व्यास मुनि॥ सा सरूपा
करील अंक पाणी॥ वरद दिधला का ... नोम्॥ सिध्द होईल ऐकता॥ ९३॥ स्नान धर्म क्षेत्र पुराण श्रवण॥ हे चालो
चा केम नेमभावे करून॥ करिता होय शिव संन॥ उमा ताके जय ठिके॥ ९४॥ शिव कथा चंदेनो ऐकता॥ स
कळ मनोरथ पूर्ण होय तत्वता॥ विमानीये तील भक्त हिंता॥ जाउनि शिवलोका मुक्त होई॥ ९५॥ व्यास विनवी सोम
आति सुप्रती॥ हे कथा अपरं पारानि॥ त्रिवली॥ शब्द नठेवाना॥ श्रोतीयाप्रती॥ सोळा सोमवार कथा॥ ९६॥ ७
श्री स्कंद पुराणे राघोवं करोरे ... दे सोळा सोमवार व्रत कथा निरूपणं नाम समा॥ हे पुस्तक ... श्री